

10 รายงานการวิจัยเรื่อง

พัฒนาการของเด็กอายุ 8 สัปดาห์ ถึง 3 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Development of children age 8 weeks to 3 years at Early Childhood Development Center, Faculty of Nursing Prince of Songkla University

โดย

นางมัจฉา

กุลวิจิตร

เลขที่ RJ131 198A 2539

เลขทะเบียน..... 91

...../...../.....

550/548a พัฒนาการปฐมวัย ศูนย์วิจัย สงขลา

Order Key.....

BIB Key.....

ภาควิชาการพยาบาลกุมารเวชศาสตร์
คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

พ.ศ. 2539

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการทางร่างกาย พัฒนาการทางอารมณ์ พัฒนาการทางสังคม และพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กอายุ 8 สัปดาห์ถึง 3 ปี ที่ศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นการวิจัยแบบบรรยาย กลุ่มตัวอย่างคือ เด็กอายุ 8 สัปดาห์ ถึง 3 ปี ที่เข้ารับบริการในศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำนวน 55 คน โดยเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนตุลาคม 2533 ถึงเดือนกันยายน 2534 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสังเกตพัฒนาการเด็กวัยแรกเกิด-6 ปี ของกรมการพัฒนาชุมชน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติร่วมกับองค์การยูนิเซฟ การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลด้านส่วนตัวของประชากรนำมาแจกแจงความถี่ คำนวณหาค่าร้อยละ และข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก วิเคราะห์ข้อมูลโดยเปรียบเทียบกับพัฒนาการหรือพฤติกรรมที่เหมาะสมของเด็กแต่ละวัย ในแบบสังเกตพัฒนาการดังกล่าว

ผลการวิจัยสรุปผลได้ดังนี้

1. เด็กระดับอายุ 2-4 เดือน ทุกคนมีพัฒนาการที่เหมาะสมทุกด้าน
2. เด็กระดับอายุ 4-6 เดือน ทุกคนมีพัฒนาการที่เหมาะสมทุกด้าน
3. เด็กระดับอายุ 6-8 เดือน ทุกคนมีพัฒนาการที่เหมาะสมทุกด้าน
4. เด็กระดับอายุ 8-10 เดือน ทุกคนมีพัฒนาการที่เหมาะสมทุกด้าน
5. เด็กระดับอายุ 10-12 เดือน ทุกคนมีพัฒนาการที่เหมาะสมทุกด้าน
6. เด็กระดับอายุ 1ปี - 1 ปี 6 เดือน ทุกคนมีพัฒนาการที่เหมาะสมทุกด้าน
7. เด็กระดับอายุ 1 ปี 6 เดือน-2 ปี ทุกคนมีพัฒนาการที่เหมาะสมทุกด้าน
8. เด็กระดับอายุ 2-3 ปี ทุกคนมีพัฒนาการที่เหมาะสมทุกด้าน

Abstract

The objectives of this descriptive research were to study the physical development, emotional development, social development and intellectual development of the infants and infants and children, age 8 weeks to 3 years. This study was conducted at Early childhood Development Center, Faculty of Nursing, Prince of Songkla University, during October 1990 to September 1991. The data were collected from 55 samples by using the infant to 6 years child development observation tool, this tool was adopted by Division of Community Development, Deputy of National Primary Education of cooperative with UNICEF. Data from observation were analysed by frequency, percentage and described comparing by child developmental norm.

The results of the study showed as follows:-

1. All 2-4 months infants had appropriate behaviors in all parts of child development.
2. All 4-6 months had appropriate behaviors in all parts of child development.
3. All 6-8 months had appropriate behaviors in all parts of child development.
4. All 8-10 months had appropriate behaviors in all parts of child development.
5. All 10-12 months had appropriate behaviors in all parts of child development.
6. All 1 year-1 year and 6 months children had appropriate behaviors in all parts of child development.
7. All 1 year and 6 months - 2 years children had appropriate behaviors in all parts of child development.
8. All 2-3 years children had appropriate behaviors in all parts of child development.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
สารบัญตารางประกอบ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
หลักการและเหตุผล	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย	3
ขอบเขตการวิจัย	3
คำจำกัดความ	3
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	32
ประชากรศึกษา	32
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	33
การรวบรวมข้อมูล	34
การวิเคราะห์ข้อมูล	35
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	36
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	51
สรุปผลการวิจัย	51
อภิปรายผล	52
ข้อเสนอแนะ	57
บรรณานุกรม	61
ภาคผนวก	

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของประชากร จำแนกตามปัจจัย ด้านเด็กเกี่ยวกับระดับอายุและเพศ	37
ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของประชากร จำแนกตามปัจจัย ด้านบิดา-มารดา เกี่ยวกับอาชีพและรายได้ของครอบครัว	38
ตารางที่ 3 แสดงพัฒนาการของเด็กระดับอายุ 2-4 เดือน จำแนกตาม ความสามารถ/พฤติกรรมจากการสังเกตครั้งที่ 1 และ การสังเกตครั้งที่ 2	40
ตารางที่ 4 แสดงพัฒนาการของเด็กระดับอายุ 4-6 เดือน จำแนกตาม ความสามารถ/พฤติกรรมจากการสังเกตครั้งที่ 1 และ การสังเกตครั้งที่ 2	41
ตารางที่ 5 แสดงพัฒนาการของเด็กระดับอายุ 6-8 เดือน จำแนกตาม ความสามารถ/พฤติกรรมจากการสังเกตครั้งที่ 1 และ การสังเกตครั้งที่ 2	42
ตารางที่ 6 แสดงพัฒนาการของเด็กระดับอายุ 8-10 เดือน จำแนกตาม ความสามารถ/พฤติกรรมจากการสังเกตครั้งที่ 1 และ การสังเกตครั้งที่ 2	43
ตารางที่ 7 แสดงพัฒนาการของเด็กระดับอายุ 10-12 เดือน จำแนกตาม ความสามารถ/พฤติกรรมจากการสังเกตครั้งที่ 1 และ การสังเกตครั้งที่ 2	44

ณ

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 8 แสดงพัฒนาการของเด็กระดับอายุ 1 ปี-1 ปี 6 เดือน จำแนกตามความสามารถ/พฤติกรรมจากการสังเกต ครั้งที่ 1 และการสังเกตครั้งที่ 2	45
ตารางที่ 9 แสดงพัฒนาการของเด็กระดับอายุ 1 ปี 6 เดือน - 2 ปี จำแนกตามความสามารถ/พฤติกรรมจากการสังเกตครั้งที่ 1 และการสังเกตครั้งที่ 2	47
ตารางที่ 10 แสดงพัฒนาการของเด็กระดับอายุ 2-3 ปี จำแนกตาม ความสามารถ/พฤติกรรมจากการสังเกตครั้งที่ 1 และ การสังเกตครั้งที่ 2	49

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

การเจริญเติบโต และความเจริญงอกงามของคนโดยทั่วไป จะเป็นลำดับขั้นและเป็นไปในทำนองเดียวกันทุกคน เช่น เด็กเกิดใหม่ตัวเล็ก กล้ามเนื้อและระบบประสาทต่าง ๆ ยังไม่สมบูรณ์แข็งแรง ต่อมาร่างกายจะโตขึ้น มีน้ำหนักและส่วนสูงเพิ่มขึ้น กล้ามเนื้อและระบบประสาทสมบูรณ์แข็งแรงมากขึ้นตามวัยของเด็ก การเจริญเติบโตและความเจริญงอกงามดังกล่าว นักจิตวิทยาเรียกว่าพัฒนาการ พัฒนาการแบ่งออกเป็น พัฒนาการทางร่างกาย พัฒนาการทางอารมณ์ พัฒนาการทางสังคม และพัฒนาการทางสติปัญญา พัฒนาการทั้ง 4 ด้านนั้น ไม่สามารถแยกออกจากกันได้โดยเด็ดขาด เพราะในเด็กทุกคน จะมีพัฒนาการทุก ๆ ด้านและสัมพันธ์กันโดยตลอด พัฒนาการของเด็กจะเปลี่ยนแปลงไปตามอายุ โดยเริ่มต้นตั้งแต่เด็กอยู่ในครรภ์มารดาจนถึงอายุ 6 ปี และวัยต่อมาส่วนใหญ่จะเป็นการเพิ่มพูนความสามารถที่มีอยู่เบื้องต้นให้ดีขึ้น แต่ความสามารถในการแสดงออกของพัฒนาการในเด็กแต่ละคนแตกต่างกันไป เนื่องจากพัฒนาการของเด็กดังกล่าวจะมีพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมเข้ามาเกี่ยวข้อง

แต่สภาพของเด็กไทยในปัจจุบันยังมีปัญหาเกี่ยวกับพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา เนื่องจากสภาพสังคมในปัจจุบันทั้งภาวะเศรษฐกิจและการดำรงชีวิตมิได้เอื้ออำนวยให้สังคมและครอบครัว มีความสนใจต่อภาวะทางจิตใจของเด็กมากนัก จนก่อให้เกิดปัญหาเด็กในสังคม (สาขาวิชาศึกษาศาสตร์, 2530)

เด็กปฐมวัยเป็นวัยที่สำคัญยิ่ง เพราะพัฒนาการหลายอย่างกำลังจะเริ่มต้นคนและสิ่งแวดล้อมรอบตัวมีอิทธิพลทั้งทางบวกและทางลบต่อพัฒนาการของเด็ก การอบรมเลี้ยงดูและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เด็กได้รับในช่วงนี้ จะส่งผลต่อพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กไปจนตลอดชีวิต การได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสมในวัยนี้

จึงเป็นสิ่งสำคัญมากต่อการวางรากฐานชีวิตของเด็ก และเพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาให้เป็นผู้มีคุณสมบัติที่พึงประสงค์คือ มีพัฒนาการอย่างเหมาะสมทุกด้าน เด็กจำเป็นต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากพ่อแม่ หรือผู้เลี้ยงดู ซึ่งทำหน้าที่แทนพ่อแม่ และการที่พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูจะสามารถอบรมเลี้ยงดูเด็กให้มีพัฒนาการครบทุกด้านได้อย่างเหมาะสมตามวัยนั้น ต้องเริ่มจากการมีจิตสำนึกในภาระหน้าที่ รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ในวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ด้วยเหตุนี้ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จึงให้ความสำคัญกับปัญหาดังกล่าว และได้จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัยขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2529 โดยมีวัตถุประสงค์ส่วนหนึ่ง เพื่อที่จะส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุตั้งแต่ 8 สัปดาห์ ถึง 3 ปี ให้มีพัฒนาการทางร่างกาย พัฒนาการทางอารมณ์ พัฒนาการทางสังคม และพัฒนาการทางสติปัญญาเหมาะสมตามวัย

ผู้วิจัยในฐานะ เป็นผู้ทำงานเกี่ยวกับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาพัฒนาการของเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย โดยใช้แบบสังเกตพัฒนาการเด็กของกรมการพัฒนารัฐบาลร่วมกับการพัฒนาชุมชน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ร่วมกับองค์การยูนิเซฟ เพื่อดูพัฒนาการเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย หากเด็กมีพัฒนาการช้าหรือผิดปกติก็จะมีโอกาสแก้ไข หรือส่งเสริมพัฒนาการให้เหมาะสมต่อไป และยังเป็นแนวทางในการให้ความรู้แก่ผู้ที่เป็นบิดามารดา และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ตลอดจนเป็นแนวทางในการศึกษาต่อไป ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติเป็นอย่างยิ่ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เมื่อศึกษาพัฒนาการทางร่างกาย พัฒนาการทางอารมณ์ พัฒนาการทางสังคม และพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กอายุ 8 สัปดาห์ ถึง 3 ปี ที่ศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

1. ใช้เป็นแนวทางแก่ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กให้เหมาะสมกับวัย
2. ใช้เป็นข้อมูลประกอบการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก
3. ใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กในโอกาสต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ศึกษาเป็นเด็กอายุตั้งแต่ 8 สัปดาห์ ถึง 3 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

คำจำกัดความ

พัฒนาการ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่ก้าวหน้า ทำให้เด็กมีลักษณะและความสามารถใหม่ ๆ เกิดขึ้น ซึ่งมีผลทำให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นตามลำดับ ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

ศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย หมายถึง สถานที่ให้การอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกวิธีและพัฒนาเด็กทั้งทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ดำเนินงานโดยคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กอายุ 0-6 ปี หรือเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งอายุถึง 6 ปี ซึ่งเป็นระยะที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาด้านความเจริญเติบโตของเด็กทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา เพราะการพัฒนาเด็กในวัยนี้จะเป็นการวางพื้นฐานทางด้านจิตใจ อุปนิสัยและความสามารถซึ่งจะมีผลต่อไปในอนาคต

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาพัฒนาการเด็กอายุ 8 สัปดาห์ ถึง 3 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะเสนอเนื้อหาเป็นหัวข้อดังต่อไปนี้คือ

1. พัฒนาการเด็กปฐมวัย
2. ปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการเด็ก
3. การส่งเสริมพัฒนาการเด็ก
4. การประเมินพัฒนาการเด็ก
5. รายงานการวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก

พัฒนาการเด็กปฐมวัย

พัฒนาการเด็ก หมายถึง ความเจริญเติบโต บวกกับกระบวนการแห่งการเรียนรู้ หรือการศึกษา (ประสาร, 2521) ทำให้เด็กมีลักษณะและความสามารถใหม่ ๆ เกิดขึ้น ซึ่งมีผลทำให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นตามลำดับ ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา พัฒนาการแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ

1. พัฒนาการด้านร่างกาย
2. พัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ
3. พัฒนาการด้านสังคม
4. พัฒนาการด้านภาษา-สติปัญญา

1. พัฒนาการด้านร่างกาย หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางกาย คือ มีร่างกายสูงขึ้น มีน้ำหนักเพิ่มขึ้น กล้ามเนื้อมีกำลังมากขึ้น ระบบประสาทต่าง ๆ ทำหน้าที่ถูกต้องตามระบบ

ในการพัฒนาด้านร่างกาย ระบบกล้ามเนื้อและระบบสัมผัสได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตโดยตรง ระบบกล้ามเนื้อได้แก่การเคลื่อนไหวของร่างกาย เช่น การหยิบ จับ คลาน นั่ง ยืน เดิน ลักษณะดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยความเจริญของกลุ่มกล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ ทั้งดีและร้าย ดังนั้น ในความต้องการที่จะให้มีพัฒนาการที่เพิ่มพูนออกงามยิ่งขึ้นนั้น จำเป็นต้องอาศัยการเลี้ยงดูและการฝึกนิสัยที่ดี

พัฒนาการทางร่างกายมี 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ พัฒนาการทางสุขภาพ และพัฒนาการทางการเคลื่อนไหว พัฒนาการทางสุขภาพได้แก่ การที่เด็กมีน้ำหนักและส่วนสูงเพิ่มขึ้นสมวัย โดยเพิ่มขึ้นตามอัตราการเพิ่มโดยเฉลี่ยของเด็กในประเทศ ส่วนพัฒนาการทางการเคลื่อนไหว เด็กจะพัฒนาความสามารถในการควบคุมการเคลื่อนไหว โดยเริ่มต้นจากส่วนบนของร่างกาย คือ คีรษะไปสู่ลำตัว ขา และเท้า และเริ่มจากลำตัวไปยังแขน ขา และไปสู่นิ้วมือ นิ้วเท้า ตามลำดับ ตลอดจนเริ่มจากการควบคุมกล้ามเนื้อมัดใหญ่ไปสู่การควบคุมกล้ามเนื้อมัดเล็ก

ลักษณะพัฒนาการทางร่างกายวัยทารก ถึง 2 ปี เป็นระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงซึ่งเห็นได้ชัดที่สุดทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ เป็นระยะสำคัญของการก่อตัวของลักษณะรูปร่างและบุคลิกภาพ ในส่วนของการเจริญเติบโตทารกมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วเมื่อทารกอายุได้ประมาณ 5 เดือน จะมีน้ำหนักเป็น 2 เท่าของน้ำหนักแรกเกิด และทารกอายุ 1 ปี จะมีน้ำหนักเป็น 3 เท่าของน้ำหนักแรกเกิด ในด้านส่วนสูงทารกแรกเกิดมีส่วนสูงประมาณ 45-50 เซนติเมตร และจะสูงเพิ่มขึ้นถึง 75 เซนติเมตร ในระยะนี้การพัฒนาทางด้านน้ำหนักมากกว่าส่วนสูง ส่วนการพัฒนาทางกล้ามเนื้อจะค่อยเป็นค่อยไปจากทารกที่ช่วยตัวเองไม่ได้เลย มาสู่ลักษณะที่พึ่งตัวเองได้มากขึ้นทุกที จนกระทั่งสามารถเดินได้ด้วยตัวเอง นับเป็นขบวนการที่ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ มากมาย ทั้งวุฒิภาวะ และการเรียนรู้ ตลอดจนสภาพของสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก เมื่อเด็กอายุเข้าสู่ปีที่ 2 จนถึงอายุ 5 ปี การเจริญเติบโตจะค่อย ๆ ลดลงอย่างเห็นได้ชัด ส่วนการเจริญด้านอื่น ๆ เช่น ระบบกล้ามเนื้อ และระบบประสาทโดยเฉพาะกล้ามเนื้อต่าง ๆ จะมี

การพัฒนาดีขึ้น ดังจะเห็นว่าเด็กช่วงนี้สามารถช่วยตัวเองได้เกือบทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการรับประทานอาหาร การขับถ่าย การแต่งตัวหรือการพูดจา

ลำดับความสามารถในการเคลื่อนไหว

3-6 เดือน	สามารถบังคับศีรษะ และการใช้มือ
6-12 เดือน	สามารถควบคุมเกี่ยวกับการนั่ง
9-15 เดือน	สามารถควบคุมการทรงตัว ยืน เดิน
9-60 เดือน	สามารถควบคุมการใช้นิ้ว
18-60 เดือน	สามารถขึ้นลงบันไดและกระโดด

2. พัฒนาการทางด้านอารมณ์ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ให้ดีขึ้นเป็นลำดับตามวันที่ผ่านไป เริ่มจากโกรธ เกลียด กลัวและอื่น ๆ ซึ่งมีมาแต่กำเนิดให้พัฒนาเป็นความรัก ความเมตตาและความอบอุ่นใจ (ประสาร, 2521)

สิ่งที่ทำให้คนเรามีลักษณะอารมณ์ต่างกันคือ

1. พันธุกรรม แต่ยังไม่มีการวิจัยที่ยืนยันแน่ชัดว่า อารมณ์มีการถ่ายทอดทางพันธุกรรม
2. ประสบการณ์เดิม อาจได้รับการเลี้ยงดู อบรมซึ่งเป็นอิทธิพลสำคัญที่ทำให้มีการสร้างลักษณะอารมณ์ประจำตัวขึ้น
3. สังคม สังคมที่เด็กเจริญเติบโตหรือใกล้ชิด มีส่วนสร้างแบบอย่างทางอารมณ์
4. ยาหลอนประสาท และยาเสพติดบางชนิดที่ส่วนทำให้คนเกิดอารมณ์บางอย่างได้ (พรรณทิพย์, 2530)

ออสซูเบล (David P. Ausubel) ได้แบ่งลักษณะอารมณ์ออกเป็น 2 พวก คือ

1. อารมณ์ดี (Positive Emotion) เป็นอารมณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อมนุษย์ได้รับรู้ในสิ่งที่เขาปรารถนาจะรับรู้ หรือตรงกับความปรารถนาของเขา ได้แก่ มีจิตปฏิพันธ์ ร่าเริง เห็นอกเห็นใจและซำซัน

2. อารมณ์ไม่ดี (Negative Emotion) ได้แก่ อารมณ์พลัดพรากจากความรัก กลัว วิตกกังวล โกรธ ก้าวร้าวและอิจฉาริษยา

อารมณ์ทั้งหมดนี้ จะเกิดครบบริบูรณ์เมื่อเด็กมีอายุได้ 24 เดือน ซึ่งตรงกับการศึกษาของ บริดจิส (K.M.B. Bridges) และได้แยกลักษณะพัฒนาการทางอารมณ์ไว้ดังต่อไปนี้

ระยะแรกเกิด อารมณ์ที่ทารกแสดงโต้ตอบกับสิ่งเร้าต่าง ๆ ไม่ว่าจะ เป็นเสียงดัง การขาดคนอุ้ม ความไม่สบายทางกาย ความเปียกชื้นหรือความหวาดพิงที่ทารกแสดงออกนั้นเปิดเผย สังกัด ได้ชัดเจน และมีเสียงอารมณ์เด็ชวคือ อารมณ์ตื่นเต้น

อายุประมาณเดือนที่ 3 เด็กมีอารมณ์เพิ่มขึ้นจากอารมณ์ตื่นเต้น วิตกกังวล คืออารมณ์ดีใจ และเกลียด

อายุประมาณเดือนที่ 4 เด็กจะแสดงอารมณ์ไม่พอใจชัดเจน ซึ่งเป็น อารมณ์โกรธ

อายุประมาณเดือนที่ 5 อารมณ์ไม่พอใจและโกรธจะแยกย่อยเป็นเกลียด รังเกียจ

อายุประมาณเดือนที่ 6 เริ่มมีอารมณ์กลัว อาจเกิดจากการได้ยินเสียงดัง พบคนแปลกหน้า ขาดคนอุ้มทะนุถนอม

อายุประมาณเดือนที่ 7 อยู่ระหว่างอารมณ์กลัวและเริ่มมีอารมณ์ด้านพอใจ

อายุประมาณเดือนที่ 8-9 มีพัฒนาการทางอารมณ์ด้านพอใจ รักและเบิกบาน

อายุประมาณเดือนที่ 12	รู้จักที่จะแสดงอารมณ์รักตอบโต้พ่อแม่ หรือ
คนเลี้ยง	
อายุประมาณเดือนที่ 15	รู้จักที่จะแสดงอารมณ์รักต่อเพื่อน
อายุประมาณเดือนที่ 17	เริ่มมีอารมณ์อิจฉาเกิดขึ้น
อายุประมาณเดือนที่ 21	มีอารมณ์ที่ละเอียดมากขึ้น รู้จักแสดงอารมณ์

สนุกสนานร่าเริง (พรวณทิพย์, 2530)

เด็กอายุ 2 ปี - 3 ปี จะเป็นคนเจ้าอารมณ์ หงุดหงิดและโกรธง่าย โมโหร้าย ปราศจากเหตุผล เป็นวัยที่เรียกว่า ชอบปฏิเสธ (Negative Stage) เมื่อเด็กได้พบปะสนทนากับเพื่อน ๆ อาการดังกล่าวจะค่อย ๆ หายไป อารมณ์ของเด็กอายุ 2 ปี-3 ปี อาจสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. ความโกรธ เด็กมักโกรธในกรณีที่ถูกขัดใจ เช่น ขัดใจเรื่อง ของเล่น การแต่งตัว การรับประทานอาหาร พฤติกรรมที่แสดงถึงอารมณ์โกรธ ได้แก่ ร้องไห้ ร้องกรี๊ด กระตืบเท้า กระโดด ทูบตี ลงนอนดิ้นกับพื้น ท้าร้ายตนเอง เพราะเด็กยังไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนได้ แต่เมื่อพ้นอายุ 5 ปี เด็กจะสามารถควบคุมตนเองไม่ให้มีอารมณ์ฉุนเฉียวได้บ้าง พ่อและแม่ควรช่วยให้เด็กที่มีอารมณ์โกรธได้ระบายความเครียด และผู้ใหญ่ควรจะสะกดอารมณ์ของตนได้ไม่ให้เกิดโทษเมื่อเด็กกำลังโกรธ และพยายามหันเหความสนใจของเด็กไปหาสิ่งอื่นเมื่อเขาไม่ได้สิ่งที่ต้องการ

2. ความกลัว มักเกิดจากที่เด็กได้พบกับสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ที่ไม่เคยพบมาก่อน หรือเกิดจากสิ่งเร้าต่าง ๆ เช่น รายการโทรทัศน์ เสียงดัง ความมืด ความกลัวของเด็กจะหายไป ก็โดยการให้คำอธิบายและการให้เด็กได้คุ้นเคยกับสิ่งที่เคยกลัวมาก่อน โดยทำในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป

3. ความอิจฉาริษยา เกิดจากคนที่ตนรักไปสนใจบุคคลอื่น เด็กผู้ชายจะเริ่มอิจฉาพ่อ เมื่อเห็นแม่แสดงความเอาใจใส่พ่อมากกว่าตน พฤติกรรมที่แสดง

ถึงความอัจฉาริชยามักแสดงเช่นเดียวกับเมื่อโกรธ หรือแสดงพฤติกรรมเหมือนทารก เช่น การตูดนิ้ว ปัสสาวะรดที่นอนบ่อย เมื่อเด็กมีความสนใจสิ่งอื่น ๆ มากขึ้น ความอัจฉาของเด็กจะค่อย ๆ ลดลงไป

4. ความอยากรู้อยากเห็น เด็กวัย 2-3 ปี มักจะช่างถามเพราะมีความสงสัยในสิ่งต่าง ๆ จะเริ่มถามเกี่ยวกับนามธรรม เช่น ความเป็น ความตาย การเกิด ผู้ใหญ่ควรถาคำตอบที่ดีและเหมาะสมกับวัยของเด็ก

5. ความร่าเริงสนุกสนาน เกิดจากการได้รับการตอบสนองความต้องการทันทีและสม่ำเสมอ จึงทำให้เป็นเด็กที่มีอารมณ์แจ่มใสร่าเริง

6. ความรัก เด็กจะแสดงความรักต่อพ่อแม่ หรือสิ่งที่เขารัก โดยแสดงออกที่เปิดเผย เช่น การกอด จูบ ลูบคลำพ่อแม่ หรือสิ่งที่เขารัก

3. พัฒนาการทางสังคม หมายถึง การที่เด็กมีความสามารถที่จะติดต่อสมาคมกับบุคคลอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี และมีประโยชน์ (ประสาร, 2521)

พัฒนาการทางสังคม หรือพัฒนาการทางด้านนิสัยส่วนบุคคลและสังคม มีอิทธิพลต่อการปรับตัวและการสร้างบุคลิกภาพของเด็ก แต่การที่เด็กจะปรับตัวได้ดีเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับแบบแผนพัฒนาการทางสังคมของเด็ก ซึ่งเริ่มต้นมาจากครอบครัวเป็นแห่งแรก ถ้าเด็กมีการปรับตัวดีจะมีลักษณะยอมรับสภาพของตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้ มีความเป็นประชาธิปไตย สนใจคนอื่นและสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ดี

ในการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ เซียร์ส (Sears, อ้างตามพรณทิพย์, 2530) ได้แบ่งขั้นพัฒนาการออกเป็น 3 ระยะ ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 พฤติกรรมเบื้องต้น (Rudimentary Behavior) ได้แก่ ความต้องการพื้นฐาน และการเรียนรู้ระยะต้นของวัยทารก (เกี่ยวข้องกับตั้งแต่

แรกเกิด - 1 1/2 ปี) พฤติกรรมที่เกิดขึ้นในระยะนี้ เป็นพฤติกรรมที่กระทำเพื่อลดแรงขับปฐมภูมิ หรือแรงขับที่มีมาแต่กำเนิดทั้งสิ้น เช่น เด็กร้องไห้เพราะต้องการอาหาร ร้องไห้เพราะต้องการขับถ่าย และอื่น ๆ พัฒนาการพฤติกรรมในระยะนี้แรงขับทางสังคมยังไม่มี ความหมายต่อเด็ก การเรียนรู้ในระยะต้นนี้ พัฒนามาจากการแสดงพฤติกรรมแบบลองผิดลองถูก และเด็กจะค่อย ๆ เรียนรู้ว่าการกระทำแบบไหนจะทำให้เขาได้สิ่งที่ต้องการ เกณฑ์ที่เด็กเลือกตามที่พ่อแม่ต้องการจึงเป็นกระบวนการทางสังคมที่สังคมได้ให้พ่อแม่เป็นตัวแทน ในการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลตั้งแต่แรกเกิด

ระยะที่ 2 ระบบสิ่งเร้าจากสังคมระยะแรก : การเรียนรู้โดยครอบครัว เป็นศูนย์กลาง (Secondary Motivational System : Family - Centered learning) ได้แก่การเรียนรู้ทางสังคมที่ได้รับจากการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว (เกี่ยวข้องกับเด็ก 1 1/2 ปี - 6 ปี) ในระยะนี้กระบวนการสังคมประกิดเริ่มมีบทบาทต่อการเรียนรู้ของเด็ก แรงขับปฐมภูมิยังเป็นตัวจูงใจให้เด็กแสดงพฤติกรรมอยู่ แต่เด็กก็เริ่มได้รับแรงเสริมการเรียนรู้ทางสังคม ซึ่งเป็นแรงขับทุติยภูมิ เมื่อได้รับการเสริมแรงจากการเรียนรู้ทางสังคมนานเข้า แรงขับทุติยภูมิจะเป็นแรงจูงใจสำคัญ ในช่วงแรกหรือระยะที่ 1 ซึ่งแม่มีบทบาทสำคัญในการให้การเสริมแรงและวางแบบมาตรฐานในการกระทำให้แก่เด็กอย่างเหมาะสม ถ้าแม่ทำสำเร็จ แรงขับที่มีอยู่ในเด็กจะทำให้เด็กแสดงบทบาทที่สังคมยอมรับ ซึ่งในที่สุดจะช่วยให้เด็กถึงวุฒิภาวะ และการตอบสนองที่มีเหตุผลพฤติกรรมที่เด็กจะเลือกมาแสดงนับเป็นพฤติกรรมที่เด็กเองพอใจกระทำ และรู้ว่าพ่อแม่ก็พอใจให้ทำเช่นนั้นด้วย

ดังนั้นเด็กในระยะนี้ อาจถูกพ่อแม่เริ่มควบคุมและลงโทษเด็กเมื่อไม่ยอมปฏิบัติตาม เด็กเล็ก ๆ ที่ถูกแม่ลงโทษจะมองพฤติกรรมการลงโทษของแม่ว่าเป็นการแสดงออกของคนที่กำลังโกรธ มากกว่าการมองเห็นความสัมพันธ์ของการกระทำของแม่กับของตน เพราะฉะนั้น ในการลงโทษพ่อแม่ต้องแนะนำให้เด็กรู้ว่าต้องการให้เด็กแสดงพฤติกรรมอะไรแทน

ระยะที่ 3 ระบบสิ่งเร้าจากสังคมระยะหลัง : การเรียนรู้จากสังคมภายนอกครอบครัว (Secondary Motivational System : Learning beyond the family) ได้แก่การเรียนรู้พฤติกรรมสังคมจากระบบต่าง ๆ ของสังคม เช่น โรงเรียน สถาบันทางศาสนาชุมชนที่อยู่อาศัย เป็นต้น เด็กในระยะนี้เป็นเด็กที่อยู่ในวัยไปโรงเรียน และต้องปรับตัวเข้ากับโลกภายนอก ซึ่งสิ่งแวดล้อมในสังคมจะมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการปรับตัวของเด็ก ครูจะเป็นแหล่งพึ่งพาแหล่งใหม่ และเป็นแหล่งแรกของเด็ก ลักษณะการพึ่งพาอาจเป็นแบบพึ่งพาหาคนสนใจรักใคร่ ในลักษณะนี้เด็กจะชอบเข้ากลุ่มเพื่อน แต่ถ้าเป็นลักษณะการพึ่งพาแบบเรียกร้องความสนใจ เด็กจะแสดงความก้าวร้าวกับเพื่อน ในระยะพัฒนาการช่วงนี้เด็กต้องการเป็นอิสระในการควบคุมตนเองมากขึ้น พฤติกรรมที่แสดงออกจะเลียนแบบพ่อแม่เพศเดียวกันมากที่สุด รวมทั้งบทบาททางเพศด้วย ถ้าพ่อแม่ไม่ให้ความใกล้ชิดกับเขา เขาก็จะหันมาเลียนแบบพฤติกรรมของเพื่อนแทน พฤติกรรมทางสังคมจะพัฒนาขึ้นตามวุฒิภาวะ เพราะการได้ออกสู่สังคมภายนอก ทำให้เด็กได้เข้าใจถึงค่านิยมต่าง ๆ ของสังคม โดยใช้สิ่งที่เขาเรียนรู้จากพ่อแม่ไปใช้ในการปรับตัวในสังคม

ลักษณะพัฒนาการทางสังคม มีขั้นตอนการพัฒนาตามอายุดังต่อไปนี้

แรกเกิด มองเห็นหน้าคนในระยะห่างประมาณ 9 นิ้ว อายุ 2 สัปดาห์ขึ้นไป เด็กจะจ้องมองหน้าแม่หรือผู้ให้นม อายุระหว่าง 4-6 สัปดาห์ เด็กจะเริ่มแสดงความพึงพอใจ

3 เดือน เริ่มจำหน้าแม่ หรือคนเลี้ยงได้ เวลาผู้ใหญ่พูดคุยด้วยจะส่งเสียงและชอบที่จะส่งเสียง

6 เดือน เริ่มแยกผู้ที่คุ้นเคยและคนแปลกหน้า รู้จักวิธีที่จะให้ผู้ใหญ่สนใจเช่นทำเสียง ส่งเสียง และยิ้มด้วย

9 เดือน จำหน้าที่คุ้นเคย และกลัวคนแปลกหน้าที่ไม่รู้จักมาก่อน เริ่มเล่นเกมง่าย ๆ ได้ เช่น จ๊ะเอ๋

12 เดือน สามารถเข้าใจคำสั่งและปฏิบัติตามคำสั่งง่าย ๆ ได้ ชอบเล่นสนใจสิ่งรอบตัวและจะหยิบของใส่ปาก

15 เดือน ชอบเลียนแบบผู้ใหญ่และชอบช่วยเหลือผู้ใหญ่ทำงาน เริ่มแสดงความคิดเห็นจากอาการโกรธหรือร้องไห้ มีความรู้สึกแข่งขันเมื่อเล่นกับเพื่อนหรือพี่ ๆ คำนึงจากถ้วยได้

2 ปี ชอบเล่นใกล้เคียงกับเด็กอื่น แต่ไม่ชอบเล่นด้วย รู้จักหวงของ แสดงความเห็นใจเด็กที่ร้องไห้ หรือเจ็บปวด รับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง สนใจกิจกรรมของผู้ใหญ่และชอบเลียนแบบ

3 ปี เริ่มเล่นกับเด็กอื่น และยอมแบ่งของเล่นกับเพื่อน แสดงความรักกับน้องที่เล็กกว่า สามารถช่วยงานบ้านเล็ก ๆ น้อย ๆ ได้

4 ปี ชอบเล่นกับเด็กอื่น แต่พฤติกรรมไม่คงที่ บางครั้งการเล่นร่วมมือกันดี บางครั้งก็ก้าวร้าว รังแกเพื่อน แสดงกิริยาโกรธเมื่อถูกขัดใจ สนใจกิจกรรมของผู้ใหญ่และอยากจะทำด้วย

5 - 6 ปี เล่นร่วมมือกับเพื่อนได้ดี เข้าใจกฎและกติกาของการเล่น เข้าใจความหมายหรือพฤติกรรมต่าง ๆ ที่พบเห็นและสัมผัสได้มากขึ้น เริ่มแสดงกิริยาอาการขัดขืนไม่พอใจ หรือแกล้งทำและไม่ให้ความร่วมมือ

จะเห็นว่า พัฒนาการทางสังคมของเด็กวัย 1-6 ปี เริ่มรู้จักเล่นกับเพื่อน และรู้จักปรับตัวให้เข้ากับเพื่อน ๆ การปรับตัวของเด็กจะเร็วหรือช้า และปรับตัวได้ดีเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับการอบรมเลี้ยงดูอย่างอิสระ หรือแบบประชาธิปไตย จะมีความเชื่อมั่นในตนเอง และสามารถปรับตัวต่อสังคมภายนอกได้ดีกว่าเด็กที่ถูกเลี้ยงดูแบบเข้มงวดหรือติดตามตลอดเวลาการอบรมเลี้ยงดูเด็กจึงต้องเน้นให้เด็กมีประสบการณ์ที่ทำให้เกิดพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก

4. พัฒนาการทางสติปัญญา หมายถึง ความสามารถที่จะทำกิจกรรมทางสมองให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้ คนที่มีเชาว์ปัญญาสูงจะสามารถปรับตัวเองให้เข้ากับสถานการณ์ใหญ่ ๆ ได้ (ประสาร, 2521) พัฒนาการทางสติปัญญาในเด็กปฐมวัยมี 2 ด้าน คือ พัฒนาการทางการเรียนรู้ และการปรับตัวและพัฒนาการทางภาษา (ทศนา, 2536)

บรูเนอร์ สรุปว่า การเจริญเติบโตของการรู้การเข้าใจ (Cognitive Growth) เป็นกระบวนการทางจิตวิทยา ซึ่งได้รับอิทธิพลจากองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. องค์ประกอบทางพันธุกรรม (Genetic Factors)
2. องค์ประกอบทางภาษาศาสตร์ (Linguistic Factors)
3. องค์ประกอบทางวัฒนธรรม (Cultural Factors)

นอกจากนี้ บรูเนอร์ได้จำแนกชั้นพัฒนาการทางสติปัญญาดังต่อไปนี้

1. ชั้นพัฒนาการอีเนคทีฟ (Enactive Representation) อยู่ใน ช่วงประมาณตั้งแต่แรกเกิดถึง 2 ปี ชั้นพัฒนาการระยะนี้เป็นการพัฒนาทางสติปัญญา ความคิด ก่อนจะถึงขั้นการใช้ภาษาได้ สติปัญญาความคิดของเด็กในช่วงนี้ จะแสดง ออกโดยกิริยา

2. ชั้นพัฒนาการไอคอนิค (Iconic Representative) อยู่ใน ช่วงอายุประมาณ 2-4 ปี เด็กเกิดความคิดจากการรับรู้ตามความเป็นจริง และคิด จากจินตนาการ เด็กจะมองโลกและเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ในแง่ของตน มีความเข้าใจ ที่แคบ เริ่มที่จะสามารถใช้ภาษาและเข้าใจความหมายของสัญลักษณ์ สามารถเรียก บางสิ่งบางอย่างรอบ ๆ ตัวเขา

3. ชั้นพัฒนาการซิมโบลิค (Symbolic Representative) เด็ก จะเข้าใจสัญลักษณ์ของสิ่งเร้าได้ดีขึ้น และสามารถสรุปหรืออภิปรายข้อสรุปทั้งสิ่งเร้า ที่เป็นนามธรรม และเป็นสัญลักษณ์ สามารถใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการคิดได้ดี (พรรณทิพย์, 2530)

ความแตกต่างของการพัฒนาทางภาษานี้ จะขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะและการ เรียนรู้ วุฒิภาวะหรือความพร้อม หมายถึง ความสามารถการเคลื่อนไหวริมฝีปาก และลิ้น ส่วนการเรียนรู้ได้แก่ การที่เด็กได้ยินผู้รอบคอบก็จะมีอาการจดจำเกิดขึ้น (พรรณทิพย์, 2530)

ลักษณะพัฒนาการทางสติปัญญา ดังกล่าวแล้วว่า พัฒนาการทางสติปัญญามี 2 ด้าน คือ พัฒนาการทางการเรียนรู้ และปรับตัว และพัฒนาการทางภาษาลักษณะพัฒนาการทางการเรียนรู้ และพัฒนาการทางภาษามีดังต่อไปนี้

แรกเกิด เด็กรับรู้จากการดู ได้ยิน ได้กลิ่น และสัมผัส ในด้านภาษาปกติจะไม่ออกเสียง จะทำเสียงเมื่อร้องไห้ พออายุ 5-6 สัปดาห์ เริ่มทำเสียง เล่นเสียง

3-6 เดือน มองตามสิ่งที่เคลื่อนไหว มองหน้าคน ยิ้มได้ มีปฏิริยาต่อเสียง หยิบของเข้าปาก ด้านภาษาชอบเล่นเสียง และทำเสียงตอบผู้อื่น รู้จักหยุดฟัง อายุ 6 เดือน หัวเราะ ถ้าไม่พอใจจะร้อง ชอบออกเสียงต่าง ๆ

6-9 เดือน หยิบของด้วยนิ้ว ย้ายของจากมือหนึ่งไปอีกมือหนึ่ง จำหน้าคนได้ อายุ 9 เดือน เลียนเสียงผู้ใหญ่ ออกเสียงคำ เช่น "มัม มัม" ออกเสียงซ้ำ ๆ กันและมักจะทำบ่อย ๆ

9-12 เดือน สนใจสำรวจของทุกสิ่ง ชอบแตะจับ และหยิบของเข้าปาก อายุ 12 เดือน พูดได้ประมาณ 6-20 คำ

12-18 เดือน ใส่ของชิ้นเล็ก ๆ ลงในกล่องได้

18-24 เดือน ชัดเขียนเส้นได้ ชื่อวัยวะของตนเองและผู้อื่นได้ อายุ 24 เดือน พูดได้ประมาณ 50 คำ และบางครั้งก็พูดเป็นประโยคสั้น ๆ ได้

2-3 ปี เขียนวงกลมได้ ดูปล็อก 3 ก้อนได้ ชอบถาม "อะไร" "ใคร" หรือรู้จักตั้งคำถามและเข้าใจเรื่องที่ผู้อื่นพูดด้วย

3-4 ปี สนใจสิ่งที่เคลื่อนไหว เช่น รถ เรือ เครื่องบิน สัตว์ ชอบฟังนิทาน หรือเล่าเรื่อง สามารถนับนิ้วมือได้ พูดจาสันทนาโต้ตอบได้ดีขึ้น ชอบถาม "ที่ไหน" "ทำไม"

4-5 ปี ช่วงซักถาม วาดรูปคนได้ 2-3 ส่วน สามารถลากเส้นเป็นรูปสี่เหลี่ยมและสามเหลี่ยมได้ รู้จักวันในสัปดาห์ รู้จักสี 4 สี ชอบเรื่องใกล้ตัว

5-6 ปี วาดรูปคนได้ 4-5 ส่วน ชอบเรื่องที่เป็นจริง ยังไม่ค่อยเข้าใจเรื่องเวลา เริ่มเห็นความสัมพันธ์ระหว่างภาษาพูดกับตัวหนังสือ

ปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการเด็ก

เกิเซลล์ (Gesell) อธิบายว่า พัฒนาการทั้งหมดปรากฏขึ้นเป็นรูปแบบที่แน่นอน และเกิดขึ้นเป็นลำดับขั้น พันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อพัฒนาการ สิ่งแวดล้อมเป็นเพียงองค์ประกอบที่ช่วยต่อเติมเสริมการพัฒนาร่างกายต่าง ๆ แต่ไม่ใช่เป็นตัวทำให้เกิดพัฒนาการ ถ้าวุฒิภาวะยังไม่เกิดขึ้น สภาพแวดล้อมจะไม่มีอิทธิพลอะไรต่อพัฒนาการของเด็ก วุฒิภาวะถูกกำหนดโดยพันธุกรรมซึ่งมีอยู่ในเด็กแต่ละคนมาแต่กำเนิด ส่วนสภาพแวดล้อมเป็นตัวทำให้เด็กแตกต่างกัน (ทีศนา, 2536)

สรุปปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการเด็ก มีอยู่ 2 ปัจจัยใหญ่ ๆ คือ ปัจจัยทางด้านพันธุกรรม และปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมที่ประกอบไปด้วยปัจจัยย่อย ๆ อีกหลายประการ ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยด้านพันธุกรรม

พันธุกรรม หมายถึง การถ่ายทอดลักษณะต่าง ๆ ของบรรพบุรุษ พันธุกรรมจะเป็นตัวกำหนดคุณลักษณะเฉพาะตัวของเด็กแต่ละคน และการถ่ายทอดทางพันธุกรรมนี้ จะแสดงให้เห็นถึงลักษณะภายนอกที่คนทั่ว ๆ ไปสามารถมองเห็นได้ ได้แก่ รูปร่าง หน้าตา ความสูง สีผิว สีและลักษณะของเส้นผม สีของตา หมู่เลือด ความบกพร่องบางอย่างเช่น ตาบอดสี หัวล้าน โรคบางชนิด เช่น โรคเบาหวาน ธาลัสซีเมีย ตลอดจนเขาวงกตปัญหาของเด็ก

2. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม

ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม มีผลต่อพัฒนาการเด็กเนื่องจากเป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวเด็กมากที่สุด เช่น ครอบครัว โรงเรียน ศาสนา ชนบทธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม สภาพแวดล้อมที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อพัฒนาการเด็ก

สรุปได้ดังนี้

2.1 ครอบครัว ครอบครัวเป็นสิ่งแวดล้อมแรกที่เด็กทุกคนต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับ พ่อแม่ หรือ ผู้เลี้ยงดู เป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก เพราะโดยความสัมพันธ์จะเป็นผู้ที่สามารถสนองความต้องการทุกด้านของเด็กได้ดีที่สุด ดังที่เพสตาลอซซี (Pestalozzi, อ้างตามทิสนา, 2536) กล่าวว่า ความรักของแม่เป็นพลังสำคัญในการเจริญเติบโตของเด็ก ความรักที่ประกอบด้วยเหตุผล และความมุ่งมั่นที่จะปลูกฝังสิ่งดีงามให้แก่เด็กเป็นบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่แท้จริง ความรักที่บริสุทธิ์และความสัมพันธ์ที่อบอุ่นกลมเกลียวกันในครอบครัว เป็นปัจจัยสำคัญสำหรับเด็กในการพัฒนาความคิด ความรู้สึก และการกระทำที่สอดคล้องกัน ซึ่งเป็นพื้นฐานของชีวิตที่สมบูรณ์มั่นคงต่อไป

ในการที่จะส่งเสริมพัฒนาการของเด็กให้เป็นไปอย่างเหมาะสมตามวัยนั้น พ่อแม่และผู้เลี้ยงดูเด็กจะต้องมีจิตสำนึกในภาระหน้าที่การอบรมเลี้ยงดู ต้องรู้สึกว่าคุณมีอิทธิพลต่อชีวิตของเด็ก ความสนใจ การรับฟังและการตอบสนองที่อ่อนโยนล้วนทำให้เด็กรู้สึกว่าคุณเองมีคุณค่า เกิดความมั่นใจในตนเอง มีแรงจูงใจในตนเองและมีแรงจูงใจใฝ่รู้ ซึ่งส่งผลต่อพัฒนาการทุกด้าน

2.2 โภชนาการและสุขภาพอนามัย ภาวะโภชนาการที่ดีเป็นพื้นฐานของสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์แข็งแรงของคนเรา ความต้องการอาหารของคน เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิในครรภ์มารดาถ้ามารดาขณะตั้งครรภ์ได้รับสารอาหารไม่เพียงพอ หรือไม่ได้สัดส่วน เด็กที่คลอดออกมาจะมีน้ำหนักไม่ได้มาตรฐาน อ่อนแอ และเจ็บป่วยบ่อย ส่วนมารดาที่ได้รับอาหารเพียงพอ และมีคุณค่าครบถ้วนจะมีร่างกายแข็งแรง คลอดอย่างปลอดภัย มีลูกที่ร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ ไม่เจ็บป่วยบ่อย อันจะส่งผลให้พัฒนาการทุกด้านเหมาะสม

จากการวิจัยพบว่า อิทธิพลที่มีผลต่อภาวะโภชนาการของเด็กก่อนวัยเรียนขึ้นอยู่กับการศึกษาของพ่อแม่ ขนาดของครอบครัว สถานภาพทางเศรษฐกิจ ความเชื่อในการบริโภค และการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ (วิณี, 2521, อ้างตาม อภาวธรรม, 2535) และภาวะโภชนาการที่แตกต่างกัน จะทำให้เด็กมีเข้าว้ปัญหาต่างกัน โดยเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและการศึกษาสูงจะมีภาวะโภชนาการที่ดีกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ และการศึกษาต่ำ (อุไรวรรณ, 2521, อ้างตาม อภาวธรรม, 2535)

2.3 โรงเรียนหรือศูนย์พัฒนาเด็ก สภาพแวดล้อมของเด็กที่โรงเรียนหรือศูนย์ พัฒนาเด็กที่มีความสำคัญมาก คือ ครู หรือผู้ดูแลเด็ก เบญจา (2529, อ้างตามลักษณะ, 2527) กล่าวว่า ครูเป็นผู้ที่มีความสำคัญยิ่ง รองลงมาจากพ่อแม่ของเด็ก เมื่อเด็กจากพ่อแม่มาสู่โรงเรียน เด็กจะยึดถือครูแทนพ่อแม่ของตน ครูจึงต้องระวังเรื่องอารมณ์ ท่าทาง การพูด ตลอดจนการกระทำต่าง ๆ เพราะเด็กจะถือเป็นแบบอย่าง และเด็กจะทดสอบความสามารถของครู หรือผู้ดูแลเด็ก ถ้าผู้ดูแลเด็กเป็นคนยุติธรรม เห็นอกเห็นใจ และมีความเข้าใจในเด็ก นอกจากนั้นครูหรือผู้ดูแลเด็กยังสามารถควบคุม และปลูกฝังพฤติกรรมที่พึงงามให้เด็กอีกด้วย

2.4 วัฒนธรรม วัฒนธรรม คือ วิถีดำเนินชีวิตซึ่งสืบทอดต่อเนื่องกันมาจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่งในสังคมเดียวกัน วัฒนธรรมเป็นผลรวมของความเจริญงอกงามของสังคม โดยทั่วไปวัฒนธรรมแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ วัฒนธรรมในด้านรูปธรรม ซึ่งได้แก่สถาปัตยกรรม ดนตรี นาฏศิลป์ ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีดำเนินชีวิตต่าง ๆ วัฒนธรรมจะช่วยส่งเสริมให้เด็กเห็นคุณค่าและคุณประโยชน์ของสิ่งของที่เป็นวัตถุโบราณต่าง ๆ และสิ่งที่มีมาตั้งแต่ดั้งเดิมวัฒนธรรมอีกลักษณะหนึ่ง คือ วัฒนธรรมในด้านนามธรรม ได้แก่ ลักษณะนิสัยต่าง ๆ เช่น ความโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเป็นมิตร รักสนุก กตัญญู ความสามัคคี และความจงรักภักดี

พ่อแม่ทุกคนต่างก็มีความคาดหวังให้ลูกได้เจริญเติบโต มีความสมบูรณ์ แข็งแรง และเป็นเด็กดี ในวิธีการสั่งสอนอบรมเด็ก พ่อแม่จะสอนให้เด็กมีความ สุขภาพ เชื้อพียง เคารพผู้ใหญ่การรู้จักกาลเทศะ สิ่งเหล่านี้เด็กจะได้รับการ เรียนรู้ และการปลูกฝังจากพ่อแม่ ตลอดจนวงศาคณาญาติ และจากสังคม ดังนั้น วิถีวัฒนธรรมไทย จึงมีผลต่อพัฒนาการทางร่างกาย จิตใจสติปัญญา บุคลิกภาพและ ทางสังคมของเด็ก

2.5 สื่อมวลชน เช่น วิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ ภาพยนตร์ และหนังสือมีอิทธิพลต่อพัฒนาการของเด็ก โดยเฉพาะในด้านภาษาและพฤติกรรม เด็กปฐมวัยเป็นเด็กที่อยู่ในวัยที่กำลังเรียนรู้สิ่งแวดล้อม ความเข้าใจของเด็กวัยนี้ จะยังไม่มีเหตุผล และเนื่องจากเป็นวัยที่มีการเลียนแบบ ดังนั้น เด็กจึงจดจำคำพูดและพฤติกรรมที่ตนพึงพอใจได้ง่าย พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูเด็กควรเอาใจใส่ในเรื่อง สื่อต่าง ๆ ว่าสมควรที่จะให้เด็กได้เรียนรู้ในเรื่องนั้น ๆ หรือไม่ โดยพิจารณา ตามความเหมาะสม และพัฒนาการของเด็ก

สรุปปัญหาในการพัฒนาเด็กในสังคมไทย

ปัญหาของเด็กไทยในระดับปฐมวัยที่มีผลต่อการพัฒนาที่สำคัญ มีดังนี้ (คณะกรรมการการพัฒนาศึกษาอบรม และเลี้ยงดูเด็ก, 2535, อ้างตามทศนา, 2536)

1. ปัญหาด้านตัวเด็ก

1.1 ปัญหาสุขภาพ ได้แก่

- อัตราการตายของทารก ในปัจจุบันอัตราการตายของทารกอายุต่ำกว่า 1 ปี สูงถึง 38 คนต่อการเกิดมีชีวิตพันคน
- การขาดสารอาหารที่สำคัญมีดังนี้ การขาดสารไอโอดีน ในเด็กเล็กซึ่งอาจขาดตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา จะส่งผลต่อพัฒนาการของสมอง ทำให้สติปัญญาดำ หรือที่เรียกว่าโรคเอื้อ ซึ่งพบมากในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียง

เหนือ นอกจากนี้ยังพบเด็กไทยจำนวนมากมีภาวะโลหิตจางจากการขาดธาตุเหล็ก ซึ่งเป็นสารอาหารที่พบมากในไข่แดงและตับสัตว์

- พันธุ์ เด็กไทยอายุ 3 ปี มีฟันผุถึงร้อยละ 67 ทั้งนี้เป็นเพราะการที่มารดาขณะตั้งครรภ์ กินอาหารที่ช่วยสร้างเสริมฟัน เช่น นม ปลา กุ้ง ไข่แดงและอีกส่วนหนึ่งเป็นเพราะเด็กทารกได้อาหารที่มีคุณภาพต่ำ และไม่มี การทำความสะอาดปากและฟันหลังจากดูดนมก่อนนอน ซึ่งเด็กมักจะหลับไปพร้อมกับขณะดูดนม ปัญหาฟันผุทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา เช่น การเบื่ออาหาร เคี้ยวอาหารไม่ละเอียด การอักเสบของช่องปาก ซึ่งอาจลุกลามไปสู่หู และเยื่อหุ้มสมอง

- โรคทางพันธุกรรม ที่พบมาก คือ โรคธาลัสซีเมีย ซึ่งมีผลต่อการเจริญเติบโตช้า อ่อนเพลีย และติดโรคอื่นได้ง่าย

- โรคติดต่อที่ได้รับจากพ่อแม่ เช่น กามโรค ซิฟิลิสและโรคเอดส์ โดยเฉพาะโรคเอดส์ ซึ่งรักษาไม่หาย

- โรคที่เกิดจากการได้รับสารพิษ ซึ่งอาจพบได้ทั้งในน้ำ อากาศ อาหาร เป็นต้น โดยเฉพาะสารตะกั่ว พบในอากาศจะมีผลต่อการทำงานของระบบทางเดินอาหารและทำลายเม็ดโลหิต

- อุบัติเหตุ สาเหตุการตายที่สำคัญ ได้แก่ การจมน้ำ และอุบัติเหตุบนท้องถนน

- สุขภาพจิต ปัญหาสุขภาพจิตของเด็กไทย ส่วนมากมีลักษณะเป็นปัญหาการเก็บกด อันเนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดูเด็กในครอบครัว แต่พ่อแม่ผู้เลี้ยงดูไม่เห็นว่าเป็นปัญหา

1.2 ปัญหาด้านสติปัญญา จากการศึกษาถึงพัฒนาการด้านความคิด ความเข้าใจตลอดจนการแก้ปัญหาของเด็ก ในรูปแบบต่าง ๆ ผลสรุปพบว่าเด็กไทยมีพัฒนาการค่อนข้างช้า ซึ่งสาเหตุสำคัญเกี่ยวข้องกับ การที่ครอบครัวไทยเปลี่ยนแปลงเป็นครอบครัวเดี่ยว แม่ต้องออกทำงานนอกบ้าน เด็กถูกทอดทิ้งขาดการกระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาการ

1.3 ปัญหาด้านสวัสดิภาพและสิทธิพื้นฐาน

- เด็กถูกทอดทิ้ง ซึ่งจะมีปัญหาด้านสุขภาพจิต
- เด็กพิการทางร่างกาย และสติปัญญา อาจพิการตั้งแต่กำเนิด และที่เกิดจากอุบัติเหตุ ทำให้เด็กขาดโอกาสการศึกษา
- เด็กถูกทารุณ ทั้งทางร่างกาย จิตใจและทางเพศ

2. ด้านการอบรมเลี้ยงดู

2.1 พ่อแม่ ผู้เลี้ยงดูเด็กขาดความรู้เกี่ยวกับการดูแลเด็ก โดยเฉพาะในเรื่องสุขนิสัย ทำให้เด็กมีปัญหาในด้านสุขภาพอนามัยต่าง ๆ ตามมา

2.2 สถาบันครอบครัวมีความมั่นคงน้อยลง ทำให้เด็กขาดความอบอุ่น เนื่องจากมีปัญหาครอบครัวแตกแยก หย่าร้าง เป็นผลทำให้เด็กไม่ได้รับการดูแลเท่าที่ควร หรือเนื่องจากปัจจุบันรูปแบบของสถาบันครอบครัวเป็นลักษณะครอบครัวเดี่ยว พ่อแม่ต้องทำงานนอกบ้านทำให้มีเวลาในการดูแลและคลุกคลีกับลูกน้อยลง สัมพันธภาพของพ่อแม่ลูก และบุคคลในครอบครัวไม่ใกล้ชิด และเอาใจใส่กันเท่าที่ควร ทำให้เด็กขาดความอบอุ่น มีสภาพเหมือนเด็กถูกทอดทิ้ง

2.3 วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ใหญ่ ไม่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กเท่าที่ควร จากผลงานวิจัยจำนวนมาก พบว่า พ่อแม่จำนวนมากเลี้ยงลูกแบบปล่อยปละละเลย ไม่สนองตอบต่อความอยากรู้ อยากรูเห็นของเด็ก มักใช้วิธีเฉย ๆ ห้าม หรือขู่ให้เด็กกลัว ซึ่งเป็นวิธีที่ไม่ส่งเสริม พัฒนาการของเด็กเท่าที่ควร

3. สถานส่งเสริมพัฒนาการเด็ก

สถานดูแลเด็ก หรือศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัยมีน้อย ไม่เพียงพอกับจำนวนเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชุมชน ประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้จัดตั้งขึ้นเป็นส่วนใหญ่ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากการศึกษาในระดับปฐมวัยยังไม่ใช้การศึกษาภาคบังคับ จึงไม่ได้รับการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ และงบประมาณอย่างเพียงพอ ซึ่งส่งผลกระทบต่อถึงการพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การจัดหาสื่อวัสดุ อุปกรณ์ เพื่อ

ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก และผู้ดูแลยังมีความจำกัดในเรื่องความรู้ความสามารถในการให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัยและในเขตเมืองก็มีการจัดในรูปแบบของโรงเรียนอนุบาล แต่พบว่า ยังไม่มีการเตรียมความพร้อมทุกด้านแก่เด็กอย่างจริงจัง ส่วนใหญ่จะมุ่งที่จะเร่งให้เด็กเรียนรู้หนังสือ นอกจากนี้สถานที่ยุติการจำนวนมากให้บริการในลักษณะเป็นที่ฝากเลี้ยงเด็ก โดยไม่ได้มีการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กในด้านต่าง ๆ

การส่งเสริมพัฒนาการเด็ก

เด็กในช่วง 6 ปี แรกเป็นระยะที่สำคัญที่สุด ดังที่ รัสโซ (Rousseau, อ้างตามจินตนา, 2525) กล่าวว่า เด็กในวัยนี้ต้องได้รับการเลี้ยงดูให้มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ เพราะเป็นวัยแห่งการเรียนรู้ ซึ่งผลของการเรียนรู้จะมีอิทธิพลต่อชีวิตในภายภาคหน้า การที่เด็กจะมีการเจริญเติบโตอย่างเหมาะสมนั้น จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาในทุกด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์สังคม และสติปัญญา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกาย

พัฒนาการทางร่างกายนอกจากจะมุ่งเน้นให้เด็กมีน้ำหนักและส่วนสูงเพิ่มขึ้นอย่างเหมาะสมตามวัยแล้ว เด็กจะต้องมีสุขภาพที่ดีและสามารถใช้อวัยวะเคลื่อนไหวคล่องแคล่วขึ้น ดังนั้น การส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกาย จึงเน้นเรื่องอาหารและการให้โอกาสเด็กใช้อวัยวะในการเคลื่อนไหว

อาหารสำหรับเด็กปฐมวัย มีความสำคัญมาก เพราะเด็กในวัยนี้มีอัตราการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว การได้รับอาหารครบถ้วนตามหลักโภชนาการจะช่วยวางรากฐานสุขภาพที่ดีของเด็ก และควรฝึกเด็กให้มีนิสัยที่ดีในการรับประทานอาหาร เช่น การรับประทานอาหารให้เป็นเวลา การล้างมือก่อนรับประทานอาหาร รู้จักเลือกรับประทานอาหาร อาหารที่มีประโยชน์ นอกจากนี้ในเรื่องอาหารควรให้เด็กได้อยู่ในที่ที่มีอากาศบริสุทธิ์ มีสิ่งแวดล้อมที่สะอาดและ

ปลอดภัย ได้เล่นได้ออกกำลังกาย และพักผ่อนอย่างเพียงพอ เด็กควรได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี พร้อมทั้งได้รับการฉีดวัคซีน เพื่อป้องกันโรคต่าง ๆ ตามคำแนะนำของแพทย์ เด็กควรได้รับการฝึกให้รู้จักดูแลความสะอาดของเสื้อผ้าและร่างกาย นอกจากนี้ ควรป้องกันและดูแลเด็กให้ปลอดภัยจากอุบัติเหตุและสารพิษต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงในการเกิดปัญหาสุขภาพแก่เด็กได้

การส่งเสริมให้เด็กมีโอกาสใช้วัยต่าง ๆ ในการเคลื่อนไหว ทำได้โดยให้เด็กเล่นและการจัดการเล่นให้เด็กนั้น จะต้องคำนึงถึงวัยเด็กเป็นสำคัญ การเคลื่อนไหวในการเล่นของเด็กมีความสำคัญต่อบุคลิกภาพของเด็ก คือช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทุกด้าน ในด้านร่างกาย เมื่อเด็กได้ใช้มือ แขน ขา และเท้าอยู่เสมอ ทำให้กล้ามเนื้อได้ออกกำลังกายได้คล่องแคล่ว ทรงตัวดีขึ้น และร่างกายแข็งแรง เติบโต ในด้านอารมณ์เด็กจะรู้สึกสนุกสนาน เพลิดเพลิน และชื่นชม ในด้านสังคมเด็กได้ร่วมกิจกรรมกับเพื่อน ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ มีความอดทน รู้จักการต่อสู้ เสียสละ ในด้านสติปัญญา เมื่อเด็กเล่นย่อมทำให้เด็กเกิดความคิดเพื่อที่จะสามารถทำได้ตามที่ตนเองต้องการ

2. การส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์

พัฒนาการทางอารมณ์เป็นผลมาจากการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว ประสพการณ์และสิ่งแวดล้อม พ่อแม่ ผู้เลี้ยงดูเด็ก จะต้องช่วยประคับประคองและเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็ก แสดงอารมณ์ต่อเด็กอย่างถูกต้องและให้เด็กเกิดความรู้สึกยอมรับ การที่เด็กมีความสัมพันธ์อย่างอบอุ่นกับครอบครัว ทำให้เด็กเรียนรู้ในการรู้จักทำตัวให้เป็นมิตรกับผู้อื่น

3. การส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม เป็นที่ยอมรับว่าความสัมพันธ์อย่างอบอุ่นในครอบครัว จะช่วยให้เด็กรู้จักสร้างมิตรภาพกับผู้อื่น ดังนั้น ความสัมพันธ์ที่อบอุ่นในครอบครัวควร เริ่มตั้งแต่พ่อแม่สร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองกับลูก มีกิจกรรมร่วมกัน อาจเป็นกิจกรรมที่พ่อแม่เป็นผู้เริ่มต้น หรือกิจกรรมที่ลูกเป็นคนเริ่มต้น นอกจากนั้นพ่อแม่จะต้องหมั่นฝึกอบรมกิจวัตรของสังคม ถ่ายทอดวัฒนธรรมทาง

สังคม และเป็นแบบอย่างที่ดีให้ลูก สิ่งเหล่านี้นอกจากจะเป็นการฝึกให้เด็กดูแลตนเองและต่อครอบครัวแล้ว ยังเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่เด็ก รวมทั้งการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเด็กจะสามารถนำไปใช้ในสังคมนอกบ้านได้เป็นอย่างดี

เมื่อเด็กอยู่ในสังคมนอกบ้าน เช่น ศูนย์พัฒนาเด็กหรือโรงเรียน ครูหรือพี่เลี้ยงเด็กจะเป็นบุคคลสำคัญ และมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพ ความนึกคิด ความรู้สึกและทัศนคติของเด็ก รองจากพ่อแม่ ครูหรือผู้ดูแลเด็กจึงต้องมีความสามารถ บทบาท หน้าที่และภาระพิเศษ คือ จะต้องทำหน้าที่เป็นตัวแทนแม่ เป็นเพื่อนและพี่เลี้ยงของเด็กด้วย ประสบการณ์ทุกอย่างที่เด็กได้รับจะเป็นสิ่งที่ช่วยให้เด็กมีการเรียนรู้ขึ้น และมีพัฒนาการทางสังคมที่เหมาะสม

4. การส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา

เด็กทุกคนมีสภาวะทางสติปัญญามาตั้งแต่เกิด การฝึกให้เด็กรู้จักสะสมความรู้สร้างความคิด และการนำความคิดไปใช้ประโยชน์ รวมทั้งการให้การเสริมแรงแก่เด็ก และประเมินผลตลอดกระบวนการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาสติปัญญาของเด็ก

การส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา ทำได้โดยการเปิดโอกาสให้เด็กสำรวจค้นหาความรู้ ทดลองและแสดงความคิดโดยไม่ถูกสกัดกั้น จะช่วยให้เด็กสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้ การจัดประสบการณ์ที่สอดคล้องตามวัยและความสามารถของเด็ก ตลอดจนการจัดสภาพแวดล้อมให้น่าอยู่ มีบรรยากาศที่ดี มีสิ่งกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ เช่น มีหนังสือที่เหมาะสมกับวัยและสิ่งอื่น ๆ นอกจากนี้ ควรสนับสนุนให้เด็กเล่นและทำงานเป็นกลุ่ม โดยมีผู้ใหญ่คอยชี้แนะช่วยเหลือ สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถพัฒนาความคิดสติปัญญาขึ้นไปสู่ระดับที่สูงขึ้น

การประเมินพัฒนาการของเด็ก

การประเมินพัฒนาการเด็ก เป็นการศึกษาหรือทำความเข้าใจพฤติกรรมของเด็ก การประเมินพัฒนาการของเด็ก ต้องครอบคลุมพัฒนาการทุกด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ทั้งนี้เพราะว่า พัฒนาการทุกด้านต่างก็มีส่วนสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน หากที่จะแยกออกจากกันโดยเด็ดขาด การประเมินพัฒนาการของเด็กเป็นกระบวนการต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมให้เด็ก ผลการประเมินจึงเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาแนวการจัดประสบการณ์ และแก้ไขพฤติกรรมที่ยังไม่พัฒนาตามวัยให้แก่เด็ก

หลักการสำคัญของการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย มีดังต่อไปนี้

1. การประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยต้องประเมินทุกด้าน ทั้งนี้เนื่องจากพัฒนาการทุกด้านประกอบขึ้นเป็นความพร้อมอันเป็นรากฐานสำหรับการพัฒนาในขั้นต่อไป
2. การประเมินผลเป็นกระบวนการต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย การประเมินตั้งแต่ก่อนเริ่มโครงการ หลังการดำเนินโครงการและระหว่างดำเนินโครงการ การประเมินก่อนเริ่มโครงการจะช่วยให้ทราบสถานภาพก่อนที่เด็กจะได้รับการดูแลจากสถานศึกษาเด็กปฐมวัย การประเมินภายหลังที่เด็กอยู่ที่สถานศึกษา เด็กปฐมวัยมาช่วงเวลาหนึ่ง จะช่วยให้ทราบความก้าวหน้าของเด็ก และการประเมินระหว่างดำเนินโครงการ หรือระหว่างการจัดการเรียนการสอนจะช่วยให้ครูรู้จักเด็ก และสามารถปรับปรุงการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความถนัดของเด็กได้ การประเมินผลควรรทำอย่างสม่ำเสมอ ไม่ควรประเมินผลเพียงครั้งเดียวในรอบ 1 ปี
3. วิธีการประเมินผลต้องเลือกให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของเรื่องที่จะประเมิน

4. การประเมินพฤติกรรมของเด็กจะต้องประเมินหลาย ๆ ครั้งก่อนที่จะสรุปผล ทั้งนี้เพื่อให้ข้อสรุปตรงกับข้อเท็จจริง

5. การตีความ หรือการสรุปผลการประเมิน ต้องมีความเป็นปรนัย กล่าวคือ แปลผลตามข้อมูลที่ปรากฏไม่ลำเอียง ถ้าเป็นไปได้ ควรมีผู้ประเมินมากกว่า 1 คน ผลการประเมินเด็กถือเป็นความลับ ไม่ควรเปิดเผยแก่ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็ก

6. ในการเปรียบเทียบพัฒนาการของเด็กวัยเดียวกัน ต้องใช้มาตรฐานเดียวกัน

วิธีการประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัย มีดังต่อไปนี้

1. การสังเกตแล้วจดบันทึก ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธีดังต่อไปนี้

1.1 จัดทำระเบียบพฤติกรรม คือบันทึกข้อคิดเห็นของครูหรือผู้ดูแลเด็กเกี่ยวกับเด็กในขณะทำกิจกรรมต่าง ๆ การจดบันทึกลักษณะนี้จะทำให้ทราบถึงบุคลิกภาพ ความสามารถ ความชอบหรือไม่ชอบของเด็ก

1.2 การจัดทำตารางความถี่ เกี่ยวกับความสนใจของเด็กที่มีต่อการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในรอบสัปดาห์ เช่น กิจกรรมที่เกี่ยวกับบล็อก ทراس ของเล่น เกมการศึกษา เป็นต้น อาจจดบันทึกไว้ในระเบียบพฤติกรรมของเด็กแต่ละคน

1.3 การบันทึกเกี่ยวกับทักษะหรือพฤติกรรมของเด็ก เช่น ความสามารถในการบอกรูปร่างได้ จำแนกสีได้ ปฏิบัติตามคำสั่งได้ เป็นต้น การบันทึกหลาย ๆ สัปดาห์หรือเป็นเดือน เป็นปี จะสามารถใช้ในการวิเคราะห์พัฒนาการของเด็กได้

1.4 การใช้แบบสอบถามรายการ (Check list) และมาตราประมาณค่า (Rating Scale) โดยจัดทำรายการของพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของเด็กที่เรา

สนใจศึกษาแล้ว เทียบกับเกณฑ์พัฒนาการของเด็กตามวัย วิธีนี้จะช่วยให้ทราบว่า การจัดการบริการให้กับเด็กที่ผ่านมาบรรลุผลมากน้อยเพียงใด

2. การสัมภาษณ์พ่อแม่ หรือผู้ปกครอง เป็นวิธีที่ดีที่สุดที่จะเรียนรู้ทักษะ และพฤติกรรมของเด็กที่บ้าน ซึ่งอาจแตกต่างจากโรงเรียน

3. การใช้แบบทดสอบมาตรฐานและแบบทดสอบที่ครูสร้าง โดยมีการพัฒนา มาจากเกณฑ์ปกติ สำหรับใช้เทียบความสามารถของเด็กที่สถานศึกษา กับเด็กโดยทั่วไป

แบบทดสอบมาตรฐานมีจุดอ่อนคือ

1) ส่วนใหญ่ต้องใช้ทดสอบตัวต่อตัว การทดสอบเป็นกลุ่มทำได้ยาก และการทดสอบแต่ละครั้ง ต้องใช้เวลามาก

2) แบบทดสอบบางประเภทต้องใช้นักจิตวิทยาผู้เชี่ยวชาญด้านการ ทดสอบดำเนินการทดสอบ ทำให้ไม่สะดวกในการนำมาใช้

3) แบบทดสอบที่ตรงกับความต้องการที่จะใช้ของครูหรือผู้ดูแลเด็กหา ได้ยาก แบบทดสอบที่มีอยู่อาจวัดวัตถุประสงค์ต่างกัน

4) แบบทดสอบส่วนใหญ่ขาดความยุติธรรม เด็กที่จะได้ประโยชน์ จากแบบทดสอบมักจะเป็นเด็กที่มาจากชนชั้นกลางขึ้นไป

4. การเก็บตัวอย่างผลงานของเด็ก ครูอาจสุ่มผลงานที่เด็กทำ เช่น ภาพวาดและผลงานอื่น ๆ ใส่แฟ้มเด็กไว้ พร้อมทั้งจดบันทึก วัน เดือน ปี ที่เด็กทำ ก็จะทำให้สามารถศึกษาพัฒนาการของเด็กได้

5. การทำแผนภาพสังคมนิติ ช่วยให้ผู้สามารถศึกษาพฤติกรรมทางสังคม ของเด็กได้ วิธีการเริ่มด้วยถามคำถามง่าย ๆ โดยให้เด็กบอกชื่อเพื่อน 1-2 คน และถามคำถามดังต่อไปนี้

ชอบใครมากที่สุด ชอบนั่งทานของว่างกับใคร ชอบเล่นกลางแจ้งกับใคร ชอบนอนใกล้ใคร อยากชวนใครไปเล่นที่บ้านบ้าง เป็นต้น จากคำถามดังกล่าว สามารถนำมาจัดทำเป็นแผนภาพความสัมพันธ์ระหว่างเด็กในชั้น ซึ่งจะชี้ให้เห็นว่า เด็กคนใดที่เพื่อนชอบมาก เด็กคนใดที่เพื่อนชอบน้อย เป็นต้น ถ้ามีการเก็บข้อมูลจากเด็กกลุ่มเดียวกันนี้หลาย ๆ ครั้ง เช่น เก็บทุกสัปดาห์ทุกเดือน ก็จะแสดงพัฒนาการของสัมพันธภาพในหมู่เด็ก ครูจะทราบข้อมูลต่าง ๆ ได้ หากพบว่าเด็กคนไหนมีพฤติกรรมแยกตัวอยู่โดดเดี่ยว หรือไม่มีเพื่อน ครูจะต้องหาวิธีการช่วยเหลือเด็กต่อไป

การประเมินพัฒนาการของเด็ก อาจใช้หลาย ๆ วิธีประกอบกัน หรือใช้เพียงวิธีเดี่ยวนั้น ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการประเมิน แต่วิธีการที่ใช้ส่วนใหญ่คือวิธีการสังเกต

รายงานการวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก

จรรยาและวิลาสลักษณ์ (2527) ได้ศึกษาทัศนคติของปู่ ย่า ตา ยาย และบิดามารดา ที่มีต่อกันในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กและผลที่มีต่อลักษณะพฤติกรรมบางประการของเด็ก ประชากรที่ศึกษาประกอบด้วยบุคคลในสามช่วงอายุของแต่ละครอบครัวชายคือ เด็กก่อนวัยเรียนจำนวน 100 คน (ในเขตกรุงเทพฯ 55 คนและต่างจังหวัดใกล้เคียงกรุงเทพฯ 45 คน) บิดามารดาของเด็ก 100 คน ปู่หรือย่าหรือตาหรือยายของเด็ก ซึ่งเป็นผู้ร่วมกับบิดามารดาในการอบรมเลี้ยงดูเด็กจำนวน 100 คน และครูประจำชั้นของเด็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน การรวบรวมข้อมูลโดยใช้สัมภาษณ์ปู่หรือย่า หรือตา หรือยาย และบิดามารดาของเด็กเกี่ยวกับเรื่องการอบรมเลี้ยงดู ในเด็กใช้วิธีวัดความพร้อมในการเรียน และให้ครูประจำชั้นประเมินลักษณะพฤติกรรมในการเข้าสังคมของเด็ก ผลการวิจัยพบว่า

1. บิดามารดาเป็นผู้ตัดสินใจเองว่าจะอบรมเลี้ยงดูบุตรอย่างไร
2. เมื่อพิจารณาโดยรวม ปู่ย่าตายาย และบิดามารดา มีทัศนคติทางบวกในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กสอดคล้องกัน

3. เด็กที่อยู่ในครอบครัว ที่มีปริมาณความขัดแย้งระหว่างปู่ย่าตายาย กับ บิดามารดา ในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูในระดับที่แตกต่างกัน มีความพร้อมในด้านการเรียนและมีลักษณะพฤติกรรมทางเข้าสังคมไม่แตกต่างกัน

4. เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ปู่ย่าตายาย และบิดามารดามีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความพร้อมในด้านการเรียนไม่แตกต่างกัน แต่พบว่าเด็กที่ปู่ย่าตายาย และบิดามารดามีระดับการศึกษาแตกต่างกันน้อย มีพฤติกรรมทางสังคมสูงกว่าเด็กในครอบครัวที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมาก

5. เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ปู่ย่าตายาย มีทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูที่ดีมากกว่า มีความพร้อมในการเรียนสูงกว่าเด็กที่ปู่ย่าตายายมีทัศนคติที่ด้อยกว่า แต่เด็กสองกลุ่มนี้มีพฤติกรรมทางสังคมโดยรวมไม่แตกต่างกัน

6. เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่บิดามารดามีทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูที่ดีมากกว่า มีความพร้อมในการเรียนสูงกว่าเด็กที่บิดามารดามีทัศนคติที่ด้อยกว่า แต่เด็กสองกลุ่มนี้มีพฤติกรรมทางสังคมโดยรวมไม่แตกต่างกัน

อรุวรรณ (2529) ได้ศึกษาปัจจัยบางประการที่เกี่ยวข้องกับพื้นฐานอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียน ณ แฟลตดินแดง อาคาร 1-11 กรุงเทพมหานคร โดยศึกษาในเด็กอายุ 3-6 ปี จำนวน 255 คน ใช้วิธีการสัมภาษณ์มารดาของเด็ก ซึ่งได้ตัดแปลงแบบวัดพื้นฐานอารมณ์ของเด็กมาจากแบบวัดพื้นฐานอารมณ์เด็กวัยก่อนเรียนของแมคเดวิด และคาเรย์ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นฐานอารมณ์ของเด็กได้แก่ เพศของเด็ก ลำดับการเกิดของเด็ก สถานภาพสมรส อาชีพและการตอบสนองอารมณ์ของมารดา สำหรับปัจจัยอื่น ๆ ได้แก่ จำนวนพี่น้องอายุ และระดับการศึกษาของมารดาไม่มีผลทำให้พื้นฐานอารมณ์ของเด็กแตกต่างกัน

เยาวดี (2529) ศึกษาอิทธิพลของสภาพแวดล้อมและภูมิหลังของเด็กที่มีต่อการพัฒนาความคิดเชิงเหตุผลในเด็กไทย กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กไทยอายุ 5 ปี 6 ปี และ 7 ปี จำนวน 258 คนจาก 3 โรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กอีกรวม 565 คน ซึ่งเป็นบิดามารดา และบุคคลใกล้ชิดของเด็ก

511 คน และครูประจำชั้นของเด็ก 54 คน โดยใช้วิธีสัมภาษณ์และตอบแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเชิงเหตุผลของเด็กไทย ประกอบด้วย

- 1.1 ภูมิหลังของเด็กซึ่งประกอบด้วย อายุ และความพร้อมด้านสมองของเด็ก
- 1.2 สภาพแวดล้อมทางปัญญา ซึ่งประกอบด้วยฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของบิดา มารดาหรือผู้ปกครองของเด็ก
- 1.3 สภาพแวดล้อมทางปัญญา ซึ่งประกอบด้วยคะแนนเฉลี่ยด้านเชาวน์ปัญญาของบิดามารดา และบุคคลใกล้ชิดของเด็ก
- 1.4 สภาพแวดล้อมทางโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย วุฒิและประสบการณ์ในการสอนของครู
- 1.5 สื่อทางภาษาทั้งที่เป็นถ้อยคำและไม่เป็นถ้อยคำ

2. ปัจจัยดังกล่าวแล้วในข้อ 1 ถ้ารวมกันหลายด้าน จะสามารถทำนายผลสัมฤทธิ์ ในการคิดเชิงเหตุผลของเด็กไทยได้ดีกว่าปัจจัยเพียงด้านใดด้านหนึ่ง

สุมณ และคณะ (2532, อ้างตาม สุนันทา, 2535) ได้ทำการศึกษาเชิงมนุษยวิทยาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กตามวิถีชีวิตไทย พบว่า ครอบครัวในชนบทยังไม่เห็นความสำคัญและความจำเป็นในการสร้างสุขนิสัยที่ดีให้แก่เด็ก เช่น ความสะอาดของเสื้อผ้า ร่างกาย อาหารที่จะบริโภค ที่นอนและที่อยู่อาศัย การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก เด็กจะเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จากผู้ใหญ่ในทางอ้อม และผู้ใหญ่มักปล่อยให้เด็กช่วยเหลือตนเองมากที่สุดในทุกเรื่อง ส่วนวิธีการสอนในศูนย์พัฒนาเด็กและชั้นอนุบาล มีลักษณะการสอนทั้งแบบยึดเด็กเป็นศูนย์กลางและยึดครูเป็นศูนย์กลาง ผู้สอนจะให้การเสริมแรงและการให้รางวัลเป็นบางโอกาส โดยมากจะเสริมแรงด้วยวาจามากกว่าวิธีอื่น ในด้านการดูแลเรื่องกฎระเบียบจะใช้วิธีการลงโทษ เช่น การพูดซ้ำ การตี เป็นต้น

สุธีรา และคณะ (2533) ศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการของเด็กวัยก่อนเข้าเรียนที่เลี้ยงดูที่บ้านกับที่ศูนย์เด็กกลางวัน ชุมชนจตุรมิตรสัมพันธ์แขวงหิรัญรุจี เขตธนบุรี โดยใช้แบบทดสอบพัฒนาการเด็กของเด็นเวอร์ ทดสอบในเด็กทั้งสองกลุ่ม ซึ่งมีช่วงอายุ 2 ปี 5 เดือน ถึง 6 ปีจำนวน 120 คน และสัมภาษณ์บิดามารดาหรือผู้ปกครองเด็กของกลุ่มตัวอย่างทุกคนเกี่ยวกับลักษณะทางเศรษฐกิจ และสังคมของครอบครัว ประวัติสุขภาพเด็ก รวมทั้งความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับพัฒนาการและการเลี้ยงดูเด็ก ผลการวิจัยพบว่า

1. พัฒนาการของเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูจากที่บ้าน และที่ศูนย์เลี้ยงเด็กกลางวัน ไม่แตกต่างกัน จะมีพัฒนาการบางด้านเท่านั้นที่แตกต่างกัน แต่ไม่เด่นชัดกล่าวคือ พัฒนาการทางสังคมเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูที่บ้าน มีพัฒนาการเร็วกว่าเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูจากศูนย์เลี้ยงเด็กกลางวันในทุกช่วงอายุ และพัฒนาการทางภาษาพบว่า เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูจากศูนย์เลี้ยงเด็กกลางวันมีพัฒนาการเร็วกว่าเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูจากที่บ้านในทุกช่วงอายุ
2. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจสังคมของครอบครัว ไม่ได้มีผลโดยตรงกับพัฒนาการของเด็ก
3. ความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับพัฒนาการและการเลี้ยงดูบุตรของบิดามารดาพบว่ามีผลต่อพัฒนาการเด็ก
4. ลักษณะทั่วไปของเด็กวัยก่อนเรียนได้แก่ ช่วงอายุที่เด็กเจ็บป่วย การควบคุมการถ่ายปัสสาวะของเด็ก และลักษณะของการห้ามขณะที่ทำโทษเด็ก มีผลต่อพัฒนาการเด็ก

พวงรัตน์ (2534, อ้างตามสุนันทา, 2535) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การปฏิบัติของผู้ดูแลในการสร้างเสริมสุนทรีย์ให้แก่เด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็ก กรมพัฒนาชุมชน พบว่าการปฏิบัติของผู้ดูแลเด็กในรายการที่ทำเป็นประจำคือ พฤติกรรมการรักษาความสะอาดของร่างกาย และเครื่องใช้ การฝึกรบรรมเด็กปฐมวัยตามตารางกิจกรรมประจำวัน การรักษาความสะอาดทั่วไปการจัดสถานที่ภายในอาคาร และการจัดให้เด็กได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ การประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การขอความร่วมมือ

ในการจัดหาอุปกรณ์เครื่องใช้ส่วนตัวเด็ก รวมทั้งการแนะนำให้พาเด็กไปหาแพทย์หรือเจ้าหน้าที่อนามัย การปฏิบัติของผู้ดูแลเด็กในรายการที่ทำบ้างไม่ทำบ้าง ได้แก่ พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจเรื่องพัฒนาการเด็ก และการจัดกิจกรรมทักษะการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็ก รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นและงบประมาณในการดำเนินงาน ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการสร้างเสริมสุขนิสัยให้แก่เด็กปฐมวัยพบว่า ยังคงเป็นปัญหาทั้งตัวผู้ดูแลเด็ก เด็กและผู้ปกครอง รวมทั้งปัญหาของการขาดแคลนน้ำ และงบประมาณโดยทั่วไป

เพ็ญแข (2536) ได้ศึกษารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูกับความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กและเยาวชนไทย ซึ่งมีอายุตั้งแต่ 7-18 ปี และเป็นนักเรียนที่เรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียน 3 แห่งในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 550 คนโดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลการวิจัยพบว่า

1. เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน จะมีระดับความสามารถในการแก้ปัญหาไม่ต่างกัน
2. เด็กที่มีระดับชั้นเรียนต่างกันจะมีระดับความสามารถทางการแก้ปัญหาต่างกัน
3. เด็กที่มีครอบครัวมีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกัน จะมีระดับความสามารถทางการแก้ปัญหาไม่ต่างกัน

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้คือ เด็กอายุ 8 สัปดาห์ถึง 3 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำนวน 80 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กอายุ 8 สัปดาห์ ถึง 3 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำนวน 55 คน โดยการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1. เป็นเด็กที่มารับบริการในศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
2. มีระดับอายุตามแบบสังเกตพัฒนาการเด็กที่นำมาใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยจากการสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายได้กลุ่มตัวอย่างดังต่อไปนี้คือ

ระดับอายุ	2-4 เดือน	กลุ่มตัวอย่าง	5 คน
ระดับอายุ	4-6 เดือน	กลุ่มตัวอย่าง	5 คน
ระดับอายุ	6-8 เดือน	กลุ่มตัวอย่าง	5 คน
ระดับอายุ	8-10 เดือน	กลุ่มตัวอย่าง	5 คน
ระดับอายุ	10-12 เดือน	กลุ่มตัวอย่าง	5 คน
ระดับอายุ	1 ปี - 1 1/2 ปี	กลุ่มตัวอย่าง	10 คน
ระดับอายุ	1 1/2 ปี - 2 ปี	กลุ่มตัวอย่าง	10 คน
ระดับอายุ	2 ปี - 3 ปี	กลุ่มตัวอย่าง	10 คน

รวมกลุ่มตัวอย่าง 55 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย เป็นแบบสังเกตพัฒนาการเด็กวัยแรกเกิด-6 ปี ของกรมการพัฒนาชุมชน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ร่วมกับองค์การยูนิเซฟ แบบสังเกตพัฒนาการเด็กแบ่งการสังเกตพฤติกรรมพัฒนาการออกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้คือ

1. ด้านร่างกาย
2. ด้านอารมณ์-จิตใจ
3. ด้านสังคม
4. ด้านสติปัญญา

โดยใช้วิธีการสังเกตคือ สังเกตพฤติกรรมหรือความสามารถโดยตรงขณะที่เด็กเล่น หรือทำกิจกรรมต่าง ๆ บางครั้งอาจใช้วิธีการกระตุ้นให้เด็กแสดงพฤติกรรมหรือความสามารถ ในกรณีที่ไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง อาจซักถามพ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็ก

แบบสังเกตพัฒนาการเด็ก จะเป็นไปตามระดับอายุของเด็ก และแบ่งการสังเกตพัฒนาการออกเป็น 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 ให้พยายามสังเกตเมื่อเด็กมีอายุผ่านเข้าสู่แต่ละช่วงที่กำหนด ครั้งที่ 2 ใช้สังเกตเมื่อเด็กใกล้จะมีอายุออกช่วงนั้น (รายละเอียดของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดูได้ในภาคผนวก)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การหาความเชื่อมั่นในการใช้เครื่องมือ ผู้วิจัยได้ศึกษาแบบสังเกตพัฒนาการเด็กวัยแรกเกิด-6 ปี ของกรมการพัฒนาชุมชน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ร่วมกับองค์การยูนิเซฟ และได้ทดสอบสังเกตพัฒนาการเด็กตามแบบสังเกตพัฒนาการดังกล่าวจนเป็นที่เข้าใจ

แบบสังเกตพัฒนาการเด็กวัยแรกเกิด-6 ปี ของกรมการพัฒนาชุมชน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ร่วมกับองค์การยูนิเซฟ ถือว่าเป็นเครื่องมือที่มีมาตรฐาน และให้ประสิทธิผลในการประเมินพัฒนาการของเด็กแรกเกิด-6 ปี เพราะเป็นแบบสังเกตพัฒนาการที่มีคณะทำงาน ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้านพัฒนาการเด็ก พิจารณารับรอง และได้ผ่านการทดลองในภาคสนาม ทำให้มีความเที่ยงตรงและมีความเชื่อมั่น ซึ่งสมควรดำเนินการเผยแพร่ต่อไป

สถานที่เก็บข้อมูล

ศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

การรวบรวมข้อมูล

1. ในส่วนของข้อมูลด้านข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับเพศ อาชีพ ของบิดา มารดา รายได้ของครอบครัวโดยประมาณ ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากแฟ้มประวัติของกลุ่มตัวอย่างในศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

2. ในส่วนของข้อมูลจากการสังเกตพัฒนาการของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยละเอียดและเข้าใจเป็นอย่างดี ได้ชี้แจงผู้ช่วยทำวิจัยซึ่งเป็นพี่เลี้ยงเด็กกลุ่มตัวอย่าง เพื่อที่จะสามารถนำไปใช้ในการสังเกตพัฒนาการได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ทั้งนี้ผลสรุปในการสังเกตพัฒนาการของกลุ่มตัวอย่างทุกคน ผู้วิจัยเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้องและสรุปเอง

3. เริ่มเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนตุลาคม 2533 และสิ้นสุดในการเก็บเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2534 รวมเวลาประมาณ 1 ปี

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลด้านข้อมูลส่วนตัว นำมาแจกแจงความถี่ คำนวณหาค่าร้อยละ

2. ข้อมูลเกี่ยวกับการสังเกตพัฒนาการของกลุ่มตัวอย่าง นำมาบันทึกเป็นตารางให้เห็นในระดับอายุของกลุ่มตัวอย่าง โดยชี้ให้เห็นพัฒนาการหรือพฤติกรรมจากการสังเกต ครั้งที่ 1 และการสังเกตครั้งที่ 2 จากนั้นพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรม หรือความสามารถของเด็กแต่ละคนในระดับอายุต่าง ๆ ซึ่งจะบอกให้ทราบถึงพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา เมื่อทราบข้อมูลดังกล่าวแล้ว ก็จะสามารถแปลผลการวิจัยได้ว่าเด็กระดับอายุต่าง ๆ มีพัฒนาการเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมในด้านใดบ้าง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาพัฒนาการเด็กอายุ 8 สัปดาห์ ถึง 3 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ กลุ่มตัวอย่างคือเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย จำนวน 55 คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ ได้นำเสนอเป็น 2 ตอน ดังต่อไปนี้ คือ

ตอนที่ 1 : การนำเสนอข้อมูลด้านข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 : การนำเสนอผลการวิจัย

ตอนที่ 1 : ข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่างได้แก่ เพศ อาชีพของบิดามารดา รายได้ของครอบครัวแสดงในตารางที่ 1 และตารางที่ 2 ดังต่อไปนี้ คือ

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของประชากร จำแนกตามระดับอายุ และเพศ

ระดับอายุ	เพศชาย		เพศหญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ระดับอายุ 2-4 เดือน	3	5.45	2	3.63	5	9.09
ระดับอายุ 4-6 เดือน	3	5.45	2	3.63	5	9.09
ระดับอายุ 6-8 เดือน	2	3.63	3	5.45	5	9.09
ระดับอายุ 8-10 เดือน	1	1.81	4	7.27	5	9.09
ระดับอายุ 10-12 เดือน	4	7.27	1	1.81	5	9.09
ระดับอายุ 1ปี - 1ปี 6เดือน	4	7.27	6	10.90	10	18.18
ระดับอายุ 1 ปี 6 เดือน-2ปี	4	7.27	6	10.90	10	18.18
ระดับอายุ 2 ปี-3 ปี	6	10.90	4	7.27	10	18.18
รวม	27	49.09	28	50.90	55	100.00

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของประชากรจำแนกตามปัจจัยด้านบิดา-มารดา
เกี่ยวกับอาชีพ และรายได้ของครอบครัว

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
1. อาชีพบิดา		
- รัฐบาล	35	63.6
- พนักงานบริษัท	12	21.8
- ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	8	14.5
รวม	55	100
2. อาชีพของมารดา		
- รัฐบาล	43	78.1
- พนักงานบริษัท	6	10.9
- ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	4	7.2
- แม่บ้าน	2	3.6
รวม	55	100
3. รายได้ของครอบครัว		
- 6,000-10,000 บาท	5	9.1
- 10,001 บาทขึ้นไป	50	90.9
รวม	55	100

จากตารางที่ 1 และ 2 ข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่างแสดงว่า กลุ่มตัวอย่างมีทั้งเพศชายและหญิง จำนวนใกล้เคียงกัน ส่วนในด้านอาชีพของบิดาและมารดา ประกอบอาชีพรับราชการมากที่สุด รองลงมาคือ เป็นพนักงานบริษัท ในส่วนของรายได้ครอบครัว จะเห็นว่าส่วนใหญ่มีรายได้ตั้งแต่ 10,001 บาทขึ้นไป สรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีพื้นฐานที่ค่อนข้างใกล้เคียงกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในด้านสภาพของครอบครัว ซึ่งจะมาจากครอบครัวที่มีสถานภาพเศรษฐกิจ-สังคมในระดับค่อนข้างสูงเป็นส่วนมาก

ตอนที่ 2 : ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จะนำเสนอผลการวิจัยด้วยตารางประกอบการบรรยาย โดยแต่ละตารางประกอบด้วยความสามารถ หรือพฤติกรรมของเด็กตามระดับอายุจากการสังเกตพัฒนาการครั้งที่ 1 และการสังเกตพัฒนาการครั้งที่ 2 N หมายถึง จำนวนประชากรที่ศึกษา N_1 หมายถึง เด็กคนที่ 1 N_2 หมายถึง เด็กคนที่ 2 และ $N_3, N_4, N_5, \dots$ ของประชากรที่ศึกษาในแต่ละระดับอายุ ความสามารถหรือพฤติกรรมใดที่เด็กได้กระทำตามแบบสังเกตพัฒนาการ ผู้วิจัยใช้เครื่องหมาย / แทน ส่วนความสามารถหรือพฤติกรรมใดที่เด็กไม่ได้กระทำ ผู้ทำวิจัยใช้เครื่องหมาย x แทน ดังรายละเอียดนำเสนอในตารางที่ 3-10 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 แสดงพัฒนาการของเด็กระดับอายุ 2-4 เดือน จำแนกตามความสามารถ/พฤติกรรมจากการสังเกตครั้งที่ 1 และการสังเกตครั้งที่ 2

ความสามารถ/พฤติกรรม	สังเกตครั้งที่ 1		สังเกตครั้งที่ 2									
						รวม						รวม
	N_1	N_2	N_3	N_4	N_5	N=5	N_1	N_2	N_3	N_4	N_5	N=5
1. นอนคว่ำยกศีรษะได้เกือบตรง	/	/	/	/	/	5	/	/	/	/	/	5
2. เมื่อจับนั่งจะชันคอได้	/	/	/	/	/	5	/	/	/	/	/	5
3. หันหน้ามองตามสิ่งของที่เคลื่อนที่	/	/	/	/	/	5	/	/	/	/	/	5
4. ทำเสียงอ้ออ้อ	/	/	/	/	/	5	/	/	/	/	/	5
5. แสดงความสนใจฟังเสียงต่างๆ	/	/	/	/	/	5	/	/	/	/	/	5
6. มองสิ่งที่สนใจได้ชั่วขณะหนึ่ง	/	/	/	/	/	5	/	/	/	/	/	5
7. ยิ้มหรือทำท่าดีใจเมื่อมีคนเล่นด้วย	/	/	/	/	/	5	/	/	/	/	/	5

จากตารางที่ 3 เมื่อพิจารณาโดยสรุปจากการสังเกตพัฒนาการครั้งที่ 2 จะเห็นว่า เด็กระดับอายุ 2-4 เดือน ทุกคนแสดงความสามารถหรือพฤติกรรมได้ครบทุกด้าน และเมื่อพิจารณาจากการสังเกตพัฒนาการครั้งที่ 1 เด็กทุกคนแสดงความสามารถหรือพฤติกรรมได้ครบทุกด้านเช่นกัน

ตารางที่ 4 แสดงพัฒนาการของเด็กระดับอายุ 4-6 เดือน จำแนกตามความสามารถ/พฤติกรรมจากการสังเกตครั้งที่ 1 และการสังเกตครั้งที่ 2

ความสามารถ/พฤติกรรม	สังเกตครั้งที่ 1					สังเกตครั้งที่ 2						
	N_1	N_2	N_3	N_4	N_5	รวม $N=5$	N_1	N_2	N_3	N_4	N_5	รวม $N=5$
1. นอนคว่ำและหงายได้เอง	x	/	/	/	/	4	/	/	/	/	/	5
2. เมื่อจับยื่นใช้เท้ายันพื้นได้	x	/	/	/	/	4	/	/	/	/	/	5
3. คว่ำจับของเล่นได้	x	/	/	/	/	4	/	/	/	/	/	5
4. ตาทั้ง 2 ข้างมองสิ่งของทางเดียวกัน	/	/	/	/	/	5	/	/	/	/	/	5
5. เมื่อถูกเรียกชื่อจะมองหา	/	/	/	/	/	5	/	/	/	/	/	5
6. ทำเสียงได้หลายเสียง	x	x	/	x	/	2	/	/	/	x	/	4
7. ยิ้ม/ดีใจเมื่อได้ยินเสียงคนคุ้นเคย	/	/	/	/	/	5	/	/	/	/	/	5
8. แสดงท่าทางเมื่อไม่พอใจ	/	/	/	/	/	5	/	/	/	/	/	5

จากตารางที่ 4 เมื่อพิจารณาโดยสรุป จากการสังเกตพัฒนาการครั้งที่ 2 จะเห็นว่า เด็กระดับอายุ 4-6 เดือน จำนวน 4 คน แสดงความสามารถหรือพฤติกรรมได้ครบทุกด้าน มีเพียงเด็ก 1 คน ไม่แสดงความสามารถหรือพฤติกรรมทางภาษา คือ การทำเสียงได้หลายเสียง แต่เมื่อพิจารณาจากการสังเกตพัฒนาการครั้งที่ 1 จะเห็นว่ามีเด็กจำนวน 3 คน ไม่แสดงความสามารถหรือพฤติกรรมบางอย่างดังต่อไปนี้ นอนคว่ำและหงายได้เอง (1) เมื่อจับยื่นใช้เท้ายันพื้นได้ (1) คว่ำจับของเล่นได้ (1) ทำเสียงได้หลายเสียง (3)

ตารางที่ 5 แสดงพัฒนาการของเด็กระดับอายุ 6-8 เดือน จำแนกตามความสามารถ/พฤติกรรมจากการสังเกตครั้งที่ 1 และการสังเกตครั้งที่ 2

ความสามารถ/พฤติกรรม	สังเกตครั้งที่ 1					สังเกตครั้งที่ 2						
	N_1	N_2	N_3	N_4	N_5	รวม N=5	N_1	N_2	N_3	N_4	N_5	รวม N=5
1. นั่งเองได้แต่ ไม่นาน	/	/	/	/	/	5	/	/	/	/	/	5
2. หยิบจับของขนาดเล็กโดยใช้ นิ้วหัวแม่มือและนิ้วชี้	/	/	/	/	x	4	/	/	/	/	/	5
3. ฟังและมองหาเสียงที่สนใจ	/	/	/	/	/	5	/	/	/	/	/	5
4. ส่งเสียงต่าง ๆ เช่น "มอ มอ" "ปอ ปอ"	x	/	/	/	/	4	/	/	/	/	/	5
5. อาย/ถอยหนีเมื่อพบคนแปลกหน้า	/	/	/	/	/	5	/	/	/	/	/	5
6. เริ่มรู้จักบุคคลอื่น	/	/	/	/	/	5	/	/	/	/	/	5

จากตารางที่ 5 เมื่อพิจารณาโดยสรุปจากการสังเกตพัฒนาการครั้งที่ 2 จะเห็นว่า เด็กระดับอายุ 6-8 เดือน ทุกคนมีความสามารถหรือพฤติกรรมที่เหมาะสมทุกด้าน แต่เมื่อพิจารณาจากการสังเกตพัฒนาการครั้งที่ 1 จะเห็นว่า มีเด็ก 2 คน ไม่แสดงความสามารถ หรือพฤติกรรมบางอย่างคือ หยิบจับของขนาดเล็ก โดยใช้ นิ้วหัวแม่มือและนิ้วชี้ (1) ส่งเสียงต่าง ๆ (1)

ตารางที่ 6 แสดงพัฒนาการของเด็กระดับอายุ 8-10 เดือน จำแนกตามความสามารถ/พฤติกรรมจากการสังเกตครั้งที่ 1 และการสังเกตครั้งที่ 2

ความสามารถ/พฤติกรรม	สังเกตครั้งที่ 1					สังเกตครั้งที่ 2						
	N ₁	N ₂	N ₃	N ₄	N ₅	รวม	N ₁	N ₂	N ₃	N ₄	N ₅	รวม
						N=5						N=5
1. นั่งตัวตรงได้เอง	/	/	/	/	/	5	/	/	/	/	/	5
2. คลาน	/	/	/	/	/	5	/	/	/	/	/	5
3. เห็นขวตัวขึ้นเกาะยืนได้เอง	/	/	/	/	x	4	/	/	/	/	/	5
4. ส่งเสียงเป็นคำ ๆ เช่น ปา-ปา, มา-มา,	x	x	x	x	x	5	/	/	/	/	/	5
5. รู้จักชื่อตนเอง	/	/	/	/	/	5	/	/	/	/	/	5
6. ทำท่าให้รู้ว่าต้องการ/ไม่ต้องการ	/	/	/	/	/	5	/	/	/	/	/	5
7. รักและต้องการอยู่ใกล้พ่อแม่/ ผู้ดูแล	/	/	/	/	/	5	/	/	/	/	/	5
8. รู้จักเล่น "จ๊ะเอ๋"	/	/	/	/	/	5	/	/	/	/	/	5

จากตารางที่ 6 เมื่อพิจารณาโดยสรุปจากการสังเกตพัฒนาการครั้งที่ 2 จะเห็นว่าเด็กระดับอายุ 8-10 เดือน ทุกคน มีความสามารถหรือแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมทุกด้าน แต่เมื่อพิจารณาการสังเกตพัฒนาการครั้งที่ 1 จะเห็นว่าเด็กทุกคนไม่แสดงความสามารถหรือพฤติกรรมบางอย่างคือ เห็นขวตัวขึ้นเกาะยืนได้เอง (1) ส่งเสียงเป็นคำ ๆ (5)

ตารางที่ 7 แสดงพัฒนาการของเด็กระดับอายุ 10-12 เดือน จำแนกตามความสามารถ/พฤติกรรมจากการสังเกตครั้งที่ 1 และการสังเกตครั้งที่ 2

ความสามารถ/พฤติกรรม	สังเกตครั้งที่ 1		สังเกตครั้งที่ 2	
	$N_1 N_2 N_3 N_4 N_5$	รวม N=5	$N_1 N_2 N_3 N_4 N_5$	รวม N=5
1. ยืนได้เองชั่วขณะ	/ / / / /	5	/ / / / /	5
2. หยิบของออกจากกล่องและใส่ในกล่อง	/ / / / x	4	/ / / / x	4
3. บอกสิ่งที่ต้องการได้ เช่น นม น้ำ	x x x x x	-	x x x x x	-
4. พูดคำว่าพ่อแม่ แต่ไม่ชัดเจน	x / x x x	1	x / / / x	3
5. ทำตามคำบอกเช่น โบกมือ	/ / / / x	4	/ / / / /	5
6. ชี้อวัยวะต่าง ๆ ของใบหน้าได้	x x x x x	-	x / / / x	3
7. คู้เคยคนแปลกหน้า	/ / / / /	5	/ / / / /	5

จากตารางที่ 7 เมื่อพิจารณาโดยสรุป จากการสังเกตพัฒนาการครั้งที่ 2 จะเห็นว่า เด็กระดับอายุ 10-12 เดือน ทุกคนแสดงความสามารถหรือพฤติกรรมไม่ครบ แต่เมื่อพิจารณาโดยละเอียด พบว่า เด็กทุกคนแสดงความสามารถหรือพฤติกรรมที่เกี่ยวกับพัฒนาการได้ทุกด้าน คือ พัฒนาการด้านร่างกาย ได้แก่ ยืนได้ชั่วขณะ พัฒนาการทางสติปัญญา ได้แก่ ทำตามคำบอก และพัฒนาการทางสังคม ได้แก่ คู้เคยคนแปลกหน้า ส่วนความสามารถ หรือพฤติกรรมที่เด็กไม่ได้แสดงคือ หยิบของออกจากกล่องและใส่ในกล่อง (1) บอกสิ่งที่ต้องการ (5) พูดคำว่าพ่อแม่แต่ไม่ชัด (2) ชี้อวัยวะต่าง ๆ ของใบหน้า (2) แต่เมื่อพิจารณาจากการสังเกต

พัฒนาการครั้งที่ 1 จะเห็นว่าความสามารถหรือพฤติกรรมที่เด็กไม่แสดง คือ หยิบของออกจากกล่องและใส่ในกล่อง (1) บอกสิ่งที่ต้องการ (5) พูดคำว่าพ่อแม่แต่ไม่ชัด (4) ทำตามคำบอก (1) ชิ้นส่วนต่าง ๆ ของใบหน้า (5)

ความสามารถ/พฤติกรรม	สังเกตครั้งที่ 1		สังเกตครั้งที่ 2	
	$N_1 N_2 N_3 N_4 N_5 N_6 N_7 N_8 N_9 N_{10}$	รวม N=10	$N_1 N_2 N_3 N_4 N_5 N_6 N_7 N_8 N_9 N_{10}$	รวม N=10
13. รู้จักชื่อและให้ของแก่ผู้อื่น	x / / / / / / / / /	9	/ / / / / / / / / /	10
14. ไม่กลัวคนแปลกหน้า	x / / / / x / / / /	8	/ / / / / / / / / /	10
15. รู้จักฟังและหยุดเมื่อแม่ห้าม	x / / / / / / / / /	9	/ / / / / / / / / /	10
16. รู้จักเลือกของเล่นที่ชอบ	x / / / / / / / / /	9	/ / / / / / / / / /	10

จากตารางที่ 8 เมื่อพิจารณาโดยสรุป จากการสังเกตพัฒนาการครั้งที่ 2 จะเห็นว่า เด็กระดับอายุ 1 ปี ถึง 1 ปี 6 เดือน จำนวน 2 คน ที่แสดงความสามารถหรือพฤติกรรมได้ครบทุกด้าน ส่วนเด็กอีก 8 คน ไม่แสดงความสามารถหรือพฤติกรรมบางพฤติกรรม คือ วางของซ้อนกัน (4) พูดคำว่าพ่อแม่ ได้ชัดเจน (2) พูดคำที่มีความหมาย (3) บอกชื่อตัวเองได้ (6) บอกชื่อสิ่งของคุ้นเคย (6) แต่เมื่อพิจารณาโดยละเอียดพบว่า เด็กทั้ง 8 คน แสดงความสามารถหรือพฤติกรรมที่เกี่ยวกับพัฒนาการด้านต่าง ๆ ได้ครบทุกด้าน และเมื่อพิจารณาจากสังเกตพัฒนาการครั้งที่ 1 จะเห็นว่า เด็กทุกคนแสดงความสามารถหรือพฤติกรรมได้ไม่ครบ และเด็ก 1 คน ไม่แสดงความสามารถหรือพฤติกรรมใด ๆ เลย ดังรายละเอียดต่อไปนี้ จูงมือเดินได้ (1) เดินได้เอง (2) สันกัมตัวเก็บของ (5) วางของซ้อนกัน (10) พูดคำว่าพ่อแม่ชัดเจน (4) พูดคำที่มีความหมาย (6) บอกชื่อตัวเองได้ (10) ชื่อภาพสิ่งของคุ้นเคยได้ (6) บอกชื่อสิ่งของคุ้นเคย (10) หยิบของตามคำบอก (1) แสดงอาการร่า เริง (1) ช่วยทำงานบ้าน (2) รู้จักชื่อและให้ของ (1) ไม่กลัวคนแปลกหน้า (2) รู้จักฟังและหยุดเมื่อแม่ห้าม (1) รู้จักเลือกของเล่นที่ชอบ (1)

จากตารางที่ 9 เพื่อพิจารณาโดยสรุป จากการสังเกตพัฒนาการครั้งที่ 2 จะเห็นว่าเด็กระดับอายุ 1 ปี 6 เดือน-2 ปี ทุกคนแสดงความสามารถหรือพฤติกรรมได้ครบทุกด้าน แต่เมื่อพิจารณาจากการสังเกตพัฒนาการ ครั้งที่ 1 จะเห็นว่ามี้เด็กจำนวน 3 คน แสดงความสามารถ หรือพฤติกรรมได้ครบทุกด้าน ส่วนเด็กอีก 7 คน ไม่แสดงความสามารถหรือพฤติกรรมบางอย่างคือ กระโดดสองเท้า (1) ซัดเชียนเป็นเส้นยุง ๆ ได้ (1) วางของเล่นซ้อนกัน 4-5 ชั้น (2) หุคประโยชน์ที่มีค่า 2-3 ค่า (3) เข้าใจคำ "บน-ล่าง" (1) เลียนเสียงต่าง ๆ (3) บอกความต้องการ (2) ช่ายตัวเองใส่เสื้อผ้า (2)

ตารางที่ 10 แสดงพัฒนาการของเด็กระดับอายุ 2-3 ปี จำแนกตามความสามารถ/พฤติกรรมจากการสังเกต ครั้งที่ 1 และการสังเกตครั้งที่ 2

ความสามารถ/พฤติกรรม	สังเกตครั้งที่ 1		สังเกตครั้งที่ 2	
	$N_1 N_2 N_3 N_4 N_5 N_6 N_7 N_8 N_9 N_{10}$	รวม $N=10$	$N_1 N_2 N_3 N_4 N_5 N_6 N_7 N_8 N_9 N_{10}$	รวม $N=10$
1. ก้าวขึ้นบันไดสลับเท้าได้	/ / / / / / / / / /	10	/ / / / / / / / / /	10
2. ยืนขาเดียวได้	/ / / / / / / / / /	10	/ / / / / / / / / /	10
3. โยนลูกบอลให้ผู้รับได้	/ / / / / / / / / /	10	/ / / / / / / / / /	10
4. รับลูกบอลโดยใช้มือและแขน	/ / / / / / x / / /	9	/ / / / / / / / / /	10
5. ทำท่าทางเคลื่อนไหวร่างกาย เมื่อได้ยินเสียงเพลง	/ / / / / / / / / /	10	/ / / / / / / / / /	10
6. ซัดเชียนเป็นวง ๆ ได้	/ / x / x / / / / /	8	/ / / / / / / / / /	10
7. หุคเป็นประโยชน์ได้ เช่น หนูจะ กินขนม	/ / / / / / / / / /	10	/ / / / / / / / / /	10
8. บอกชื่อจริงได้	/ / x / / x / / / /	8	/ / / / / x / / / /	9

ความสามารถ/พฤติกรรม	สังเกตครั้งที่ 1		สังเกตครั้งที่ 2	
	$N_1 N_2 N_3 N_4 N_5 N_6 N_7 N_8 N_9 N_{10}$	รวม N=10	$N_1 N_2 N_3 N_4 N_5 N_6 N_7 N_8 N_9 N_{10}$	รวม N=10
9. เรียกชื่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัวได้	/ / / / / / / / / /	10	/ / / / / / / / / /	10
10. ใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายได้	/ / / / / / / / / /	10	/ / / / / / / / / /	10
11. บอกประโยชน์ของของใช้ใกล้ตัวได้	/ / x / / / / / / /	9	/ / / / / / / / / /	10
12. เล่าเรื่องที่ทำหรือพบเห็นได้	/ / x / x x / / / /	7	/ / / / / / / / / /	10
13. ปฏิบัติตามคำสั่ง "ข้างใน-ข้างนอก" ได้	/ / / / / x / / / /	9	/ / / / / / / / / /	10
14. บอกได้ว่าอะไรเหมือนกันและไม่เหมือนกัน	/ / x / / / / / / /	9	/ / / / / / / / / /	10
15. รู้ว่าอะไรเป็นของตนและแสดงความเป็นเจ้าของ	/ / / / / / / / / /	10	/ / / / / / / / / /	10
16. เล่นร่วมกันแต่ยังไม่ยอมแลกเปลี่ยนของเล่นกับเพื่อน	/ / / / / / / / / /	10	/ / / / / / / / / /	10

จากตารางที่ 10 เมื่อพิจารณาโดยสรุปจากการสังเกตพัฒนาการครั้งที่ 2 จะเห็นว่า เด็กระดับอายุ 2-3 ปี จำนวน 9 คน แสดงความสามารถหรือพฤติกรรมได้ครบทุกด้าน มีเพียงเด็ก 1 คน ที่ไม่แสดงความสามารถหรือพฤติกรรมบางอย่างคือ บอกชื่อจริงได้ แต่เมื่อพิจารณาโดยละเอียดพบว่า เด็กแสดงความสามารถหรือพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านต่าง ๆ ได้ครบทุกด้าน และเมื่อพิจารณาจากการสังเกตพัฒนาการครั้งที่ 1 จะเห็นว่า มีเด็ก 6 คน แสดงความสามารถ หรือพฤติกรรมได้ครบทุกด้าน และอีก 4 คน ไม่แสดงความสามารถหรือพฤติกรรมบางอย่างคือ รับลูกบอล (1) ทีดเขียนเป็นวง ๆ (2) บอกชื่อจริงได้ (2) บอกประโยชน์ของของใช้ใกล้ตัว (1) เล่าเรื่อง (3) ปฏิบัติตามคำสั่ง (1) บอกได้ว่าอะไรเหมือนและไม่เหมือน (1)

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้ต้องการที่จะศึกษาพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ พัฒนาการด้านร่างกาย พัฒนาการด้านอารมณ์ พัฒนาการด้านสังคม และพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็ก ที่ศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ประชากรที่ศึกษาเป็นเด็กอายุระหว่าง 8 สัปดาห์ ถึง 3 ปี จำนวน 55 คน ในศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสังเกตพัฒนาการเด็กวัยแรกเกิดถึง 6 ปี ของกรมการพัฒนาชุมชน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ร่วมกับองค์การยูนิเซฟ การเก็บข้อมูลเริ่มตั้งแต่ ตุลาคม 2533 ถึง กันยายน 2534

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตพัฒนาการของเด็ก ตามแบบสังเกตพัฒนาการของเด็กแต่ละระดับอายุ และแต่ละคนนั้น ได้รับการตัดสินโดยผู้วิจัยว่าเด็กแสดงความสามารถหรือพฤติกรรมได้หรือไม่ได้ ซึ่งผลที่ปรากฏจะทำให้ทราบว่าเด็กมีพัฒนาการเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมในด้านใด และพฤติกรรมใดที่ควรส่งเสริมเด็กต่อไป

ผลการวิจัยพบว่า ในด้านข้อมูลส่วนตัวนั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวอยู่ในระดับสูง ส่วนผลในการสังเกตพัฒนาการของเด็กระดับอายุต่าง ๆ นั้น สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. เด็กระดับอายุ 2-4 เดือน ทุกคนมีพัฒนาการที่เหมาะสมทุกด้าน

2. เด็กระดับอายุ 4-6 เดือน ทุกคนมีพัฒนาการที่เหมาะสมทุกด้าน มีเพียง

เด็ก 1 คน ที่ไม่แสดงความสามารถหรือพฤติกรรมทางภาษา ซึ่งเป็นพฤติกรรมใน

พัฒนาการทางสติปัญญา คือ ทำเสียงได้หลายเสียง

3. เด็กระดับอายุ 6-8 เดือน ทุกคนมีพัฒนาการที่เหมาะสมทุกด้าน

4. เด็กระดับอายุ 8-10 เดือน ทุกคนมีพัฒนาการที่เหมาะสมทุกด้าน

5. เด็กระดับอายุ 10-12 เดือน ทุกคนมีพัฒนาการที่เหมาะสมทุกด้าน

แต่มีพฤติกรรมบางอย่างที่เด็กทุกคนไม่แสดงความสามารถหรือพฤติกรรมคือ หีบของออกจากกล่องและใส่ในกล่อง (1) บอกสิ่งที่ต้องการ (5) พูดคำว่าพ่อแม่แต่ไม่ชัด (2) ชี้ส่วนต่าง ๆ ของใบหน้า (2)

6. เด็กระดับอายุ 1 ปี - 1 ปี 6 เดือน ทุกคนมีพัฒนาการที่เหมาะสมทุกด้าน แต่มีพฤติกรรมบางอย่างที่เด็กจำนวน 8 คน ไม่แสดงความสามารถหรือพฤติกรรมคือ วางของซ้อนกัน (4) พูดคำว่าพ่อแม่ไม่ชัดเจน (2) พูดคำที่มีความหมาย (3) บอกชื่อตัวเองได้ (6) บอกชื่อสิ่งของคุ้นเคย (6)

7. เด็กระดับอายุ 1 ปี 6 เดือน - 2 ปี ทุกคนมีพัฒนาการที่เหมาะสมทุกด้าน

8. เด็กระดับอายุ 2-3 ปี ทุกคนมีพัฒนาการที่เหมาะสมทุกด้าน แต่มีพฤติกรรมบางอย่างที่เด็ก 1 คน ไม่แสดงความสามารถ หรือพฤติกรรมคือ บอกชื่อจริง

อภิปรายผลการวิจัย

ในส่วนของการอภิปรายผล จะอภิปรายตามสรุปผลการวิจัยจากการสังเกตพัฒนาการเด็กระดับต่าง ๆ ดังต่อไปนี้คือ

1. เด็กระดับอายุ 2-4 เดือน มีพัฒนาการที่เหมาะสมทุกด้าน อาจเป็นเพราะว่า เด็กมีความพร้อมของร่างกาย มีการเจริญของกล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันของร่างกาย จึงทำให้ร่างกายสามารถเคลื่อนไหว หรือมีลักษณะที่พึงตัวเองได้มากเข้าทุกที ดังจะเห็นว่าในการพัฒนาทางร่างกาย ระบบกล้ามเนื้อและระบบสัมผัสได้ เข้ามามีอิทธิพลต่อความเจริญเติบโตโดยตรง ระบบกล้ามเนื้อได้แก่ การเคลื่อนไหวของร่างกายต่าง ๆ เช่น นั่ง ยืน เดิน ลักษณะดังกล่าวเป็นต้องอาศัยความเจริญของกล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ สัมพันธ์กัน ในส่วนระบบสัมผัสนั้นได้แก่การรับรู้ของทารก ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาทางอารมณ์ สังคม และสติปัญญาของเด็กและการ

ที่เด็กมีความพร้อมของร่างกายหรือการเจริญเติบโตของร่างกายได้อย่างเหมาะสมตามวัยนั้นเป็นผลจากการที่เด็กได้รับความต้องการขั้นพื้นฐานที่สมบูรณ์ได้แก่ ความรัก ความอบอุ่นการพักผ่อน อาหาร และการขับถ่าย

2. เด็กระดับอายุ 4-6 เดือน ทุกคนมีพัฒนาการที่เหมาะสมทุกด้าน เหตุผลคล้ายกับข้อ 1. ในส่วนที่มีเด็ก 1 คน ไม่แสดงพฤติกรรมทางภาษาคือ การทำเสียงได้หลายเสียง ซึ่งเป็นพฤติกรรมหนึ่งในพัฒนาการทางสติปัญญา อาจมีปัจจัยหลายอย่างมาเกี่ยวข้องเบื้องต้นว่า ความสามารถของเด็กในการพัฒนาคำพูดนั้นแตกต่างกัน (Terman, 1925, อ้างตาม พรหมทิพย์, 2530) และการพูดภาษาของเด็กนั้นเกิดจากการเสริมแรงของพ่อแม่ หรือผู้ดูแลเด็กที่คอยแก้ไขคำพูด การออกเสียง และสนับสนุนการเปล่งเสียง ธรรมชาติทางเสียงของเด็ก ทำให้เด็กเกิดการเลียนแบบคำพูด และแก้ไขไวยากรณ์ตามที่พ่อแม่หรือผู้ดูแลบอก นอกจากนี้ที่สำคัญคือ ตัวของเด็กเอง ดังที่อีริกสัน (Erikson, อ้างตาม ทิศนา, 2536) กล่าวว่า วัยแรกเกิดถึง 1 ปี เป็นวัยที่อยู่ในขั้นพัฒนาความไว้วางใจ หรือไม่ไว้วางใจในสภาพแวดล้อมและบุคคลรอบตัว การอบรมเลี้ยงดูให้ความอบอุ่นเพียงพอ ไม่ว่าจะเป็นการอุ้ม การให้อาหารหรือวิธีการเลี้ยงดูต่าง ๆ จะส่งผลไปสู่บุคลิกภาพของความ เป็นมิตร เปิดเผยและไว้วางใจต่อบุคคลต่าง ๆ และสภาพแวดล้อม ในทางตรงข้าม ถ้าเด็กไม่ได้รับความรักความอบอุ่นอย่างเพียงพอ เด็กจะพัฒนาบุคลิกภาพของความ ทรหั่นตัว ปกปิด ไม่ไว้วางใจใคร และมีมุมมองโลกในแง่ร้าย

สรุปได้ว่า พัฒนาการทางภาษาของเด็กขึ้นอยู่กับบุคลิกภาวะหรือความพร้อม และการเรียนรู้ ดังนั้นการที่เด็กมีพฤติกรรมทางภาษาช้า จึงไม่ได้หมายความว่า เด็กจะมีพัฒนาการทางสติปัญญาผิดปกติ และจากผลการวิจัยจะเห็นว่าเด็กแสดงความ สามารถ หรือพฤติกรรมอื่น ๆ ซึ่งแสดงถึงพัฒนาการทางสติปัญญาได้เป็นปกติ

3. เด็กระดับอายุ 6-8 เดือน และเด็กระดับอายุ 8-10 เดือน ทุกคนมีพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัยทุกด้าน ถึงแม้ในช่วงสังเกตพัฒนาการครั้งที่ 1 มีเด็กส่วนใหญ่ไม่แสดงพฤติกรรมทางภาษา และมีเด็กส่วนน้อยที่ไม่แสดงพฤติกรรม การใช้กล้ามเนื้อ จากการเปลี่ยนแปลงของพัฒนาการนี้ อาจกล่าวได้ว่า เด็ก

เกิดการเรียนรู้ และเด็กวัยนี้มีความคิดริเริ่มสามารถที่จะแก้ปัญหาอย่างง่าย ๆ โดยใช้พฤติกรรมในอดีตที่ผ่านมาช่วยในการแก้ปัญหา เริ่มเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถเรียนรู้ความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมและสามารถที่จะอนุมานความสัมพันธ์ของเหตุและผลได้ซึ่งทั้งหมดนี้อยู่ในการพัฒนาทางสติปัญญา ชั้นอีเนคทีฟของ บรูเนอร์ (พรวณทิพย์, 2530)

4. เด็กระดับอายุ 10-12 เดือน ทุกคนมีพัฒนาการที่เหมาะสมทุกด้าน เหตุผลดังที่ได้อภิปรายมาแล้ว และในส่วนของเด็กทุกคนไม่แสดงความสามารถ หรือพฤติกรรมบางอย่างนั้น อธิบายได้ดังต่อไปนี้ พฤติกรรมที่เด็กไม่แสดงออกได้แก่ บอกละเอียดที่ต้องการได้ซึ่งมีเด็กทุกคนคือ จำนวน 5 คน พูดคำว่าพ่อแม่ได้ แต่ไม่ชัด มีเด็กจำนวน 2 คน ซึ่งส่วนต่าง ๆ ของใบหน้า มีเด็กจำนวน 2 คน หยิบของจากกล่องและใส่ในกล่อง มีเด็กจำนวน 1 คน จะเห็นว่า 2 พฤติกรรมแรกเป็นพฤติกรรมทางภาษา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในพัฒนาการทางสติปัญญา อีก 2 พฤติกรรมหลังเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางร่างกาย และพัฒนาการทางสติปัญญา การที่เด็กไม่แสดงพฤติกรรมดังกล่าวมานี้ เหตุผลในทำนองเดียวกันคือ อาจเป็นเพราะเด็กมีประสบการณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมดังกล่าวน้อย หรือได้รับการส่งเสริมให้ทำพฤติกรรมดังกล่าวน้อย ทำให้การเรียนรู้ของเด็กขาดความต่อเนื่อง ดังนั้นการแสดงพฤติกรรมเหล่านั้นจึงไม่แน่ใจและไม่แสดงออก หากพ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็กสนับสนุน หรือส่งเสริมในพฤติกรรมนั้น ๆ ก็จะทำให้เด็กสามารถทำพฤติกรรมนั้นได้ เพราะโดยพัฒนาการทางร่างกาย สติปัญญา และการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ จะเห็นว่าการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กเด็กสามารถทำได้ดี สามารถหยิบของด้วยนิ้ว ชอบแตะจับและหยิบของเข้าปากใช้ของสองชิ้นมาเคาะได้ สนใจที่จะสำรวจของทุกสิ่ง และในด้านภาษาเด็กสามารถเลียนเสียงผู้ใหญ่ ออกเสียงเป็นคำ 1-2 คำ เช่น "บ้าย-บ้าย" "มัม-มัม" และคำว่า "แม่" จะเห็นว่าการที่เด็กแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ได้นั้น เป็นเพราะเด็กมีประสบการณ์ และการเรียนรู้มาก่อน ซึ่งประสบการณ์ต่าง ๆ อาจมาจากการสังเกต หรือการเลียนแบบจากตัวแบบ ดังที่แบนดูรา (Bandura, อ้างตามทิสนา, 2536) กล่าวว่า พฤติกรรมของคนเราส่วนมากเป็นการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเลียนแบบจากตัวแบบ ซึ่งตัวแบบอาจ

เป็นได้ทั้งบุคคลจริง ๆ เช่น พ่อ แม่ ครูเพื่อนหรือจากภาพยนตร์ โทรทัศน์ หรือจากหนังสือสำหรับการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ บรูเนอร์ (Bruner, อ้างตามทิศนา, 2536) บอกว่าเด็กเรียนรู้จากการกระทำหรือการสัมผัส

5. เด็กระดับอายุ 1 ปี - 1 ปี 6 เดือน เด็กทุกคนมีพัฒนาการที่เหมาะสมทุกด้าน เหตุผลดังที่ได้อภิปรายไว้แล้ว ในส่วนที่มีเด็ก 8 คนไม่แสดงความสามารถหรือพฤติกรรมบางอย่างได้แก่ พูดคำว่า พ่อแม่ได้ชัดเจน มีเด็กจำนวน 2 คน พูดคำที่มีความหมาย มีเด็กจำนวน 3 คน บอกชื่อตัวเองได้ มีเด็กจำนวน 6 คน บอกชื่อสิ่งของคุ้นเคย มีเด็กจำนวน 6 คน พฤติกรรมดังกล่าวเป็นพฤติกรรมทางภาษาซึ่งเป็นพฤติกรรมในพัฒนาการทางสติปัญญา ส่วนพฤติกรรมวางของซ้อนกันมีเด็กจำนวน 4 คน เป็นพฤติกรรมในพัฒนาการทางร่างกาย และพัฒนาการทางสติปัญญาซึ่งสัมพันธ์กัน

การที่เด็กไม่แสดงพฤติกรรมดังกล่าวนี้ เหตุผลคล้ายกับข้อ 4 และจากผลการวิจัยจะเห็นว่า เด็กในระดับอายุเดียวกัน มีพัฒนาการที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เป็นเพราะว่าการเปลี่ยนแปลง ของพัฒนาการในเด็กส่วนใหญ่เป็นลักษณะค่อยเป็นค่อยไป และพัฒนาการให้เด็กบางคนเปลี่ยนแปลงได้เร็ว ถึงแม้ว่าโดยเฉลี่ยคนในระดับอายุเดียวกันจะมีระดับวุฒิภาวะ ระดับประสบการณ์ และระดับพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ใกล้เคียงกัน เมื่ออายุมากขึ้นพัฒนาการในการเรียนรู้ และการแสดงออกจะแตกต่างจากเดิม ซึ่งตรงกับความคิดเห็นของเกิเซลล์ (Gesell, อ้างตามทิศนา, 2536) ที่พูดถึงเด็กแต่ละคนจะมีการเติบโตและมีลักษณะพัฒนาการแตกต่างกัน ถึงแม้แบบแผนขั้นตอนพัฒนาการของเด็กทุกคนจะเหมือนกัน และเด็กบางคนที่พัฒนาการช้า ในตอนต้น อาจไปโตทันเด็กอื่นในระยะต่อไปก็มี นอกจากนี้แล้ว ยังมีความแตกต่างในเรื่องพื้นฐานของอารมณ์และสติปัญญาในเด็กแต่ละคนด้วย

ผู้วิจัยจะขออภิปรายจากการสังเกตพัฒนาการครั้งที่ 1 ของเด็กกลุ่มนี้ ซึ่งอาจมีส่วนสัมพันธ์กับผลการวิจัย กล่าวคือ ในการสังเกตพัฒนาการครั้งที่ 1 จะเห็นว่าเด็กส่วนใหญ่แสดงความสามารถ หรือพฤติกรรมค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับวัยของเด็กที่มีความอยากหรืออยากเห็น ขณะเดียวกัน พัฒนาการด้านร่างกายก็พอที่จะสามารถช่วยเหลือตัวเองได้บ้าง แต่ทำไมเด็กจึงแสดงความ

สามารถหรือพฤติกรรมค่อนข้างน้อย เหตุผลนอกจากตั้งได้กล่าวมาแล้ว น่าจะมีอีกสาเหตุหนึ่งคือ การปรับตัวของเด็กจากการที่เด็กย้ายกลุ่มจากกลุ่มเด็กทารกอายุ 8 สัปดาห์ - 1 ปี มาอยู่กลุ่มเด็ก 1 ปี - 2 ปี (ซึ่งเป็นลักษณะการแบ่งกลุ่มเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยแบ่งเด็กออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 อายุ 8 สัปดาห์ - 1 ปี กลุ่มที่ 2 อายุ 1 ปี - 2 ปี กลุ่มที่ 3 อายุ 2 ปี - 3 ปี) นอกจากเด็กต้องปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมในห้องใหม่แล้ว เด็กวัยนี้ยังมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในด้านการเจริญเติบโตตลอดจนระบบกล้ามเนื้อและประสาท ในส่วนของการเรียนรู้ เด็กจะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับกิจกรรม นั่ง ยืน เดิน และจะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับภาษาอีกด้วย นอกจากนี้เด็กวัยนี้เริ่มปรากฏชัดเจนในพัฒนาการทางอารมณ์ คือเริ่มมีอารมณ์โกรธกลัว ตีใจ เสียใจ ซึ่งพัฒนาการทางอารมณ์ และพัฒนาการทางสังคมที่เกิดขึ้นกับเด็กวัยนี้จะมีความสำคัญต่อขั้นการพัฒนาการด้วย ดังจะเห็นว่า ในการสังเกตพัฒนาการครั้งที่ 2 ถึงแม้จะทิ้งช่วงห่าง 3 เดือน ยังคงมีเด็กส่วนใหญ่ไม่แสดงพฤติกรรมบางอย่าง ซึ่งน่าจะมาจากประสบการณ์และการเรียนรู้ของเด็กด้วย เหตุผลดังได้อภิปรายไว้แต่แรก

6. เด็กระดับอายุ 1 ปี 6 เดือน - 2 ปี ทุกคนมีพัฒนาการเหมาะสมทุกด้าน อาจเป็นเพราะว่า เด็กวัยนี้อยู่ระหว่างการเรียนรู้ การอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม และเรียนรู้บทบาทในสังคมจากการเลียนแบบ เด็กวัยนี้สามารถฝึกฝนกิจวัตรประจำวันด้วยการกิน การขับถ่าย การรักษาความสะอาดของร่างกาย การสวมเสื้อผ้า และการช่วยเหลือตัวเองด้านอื่น ๆ นอกจากนั้น เด็กยังมีความอยากรู้อยากเห็น ชอบสำรวจสิ่งแวดล้อมด้วยการหยิบจับ สัมผัส และต้องการให้ผู้ใหญ่นสนใจสิ่งที่ตนทำ ต้องการคำชมเชย การให้กำลังใจหรือชื่นชมในบางครั้ง ดังนั้นเมื่อพ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็กส่งเสริมและเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนการให้แรงเสริมแก่เด็กอย่างเหมาะสม สิ่งเหล่านั้นล้วนแต่เป็นการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับ อิริคสัน (Erikson, อ้างตาม ทิศนา, 2536) ได้เน้นความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่ถูกทางและยอมรับความสำคัญของวัยเด็กเล็กซึ่งเป็นวัยสำคัญที่เป็นพื้นฐานในการพัฒนาทางอารมณ์ และแรงจูงใจเป็นองค์

ประกอบที่สำคัญของการพัฒนาบุคลิกภาพ

7. เด็กระดับอายุ 2 ปี - 3 ปี ทุกคนมีพัฒนาการเหมาะสมทุกด้าน เหตุผลอาจกล่าวได้ว่า เด็กวัยนี้ได้รับการสนองความต้องการทุกด้าน ตลอดจนได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสมมาตั้งแต่วัยทารก จึงเป็นสิ่งสำคัญมากต่อการวางรากฐานชีวิตของเด็ก เพราะเด็กที่ได้รับการสนองความต้องการทุกด้านจะมีพัฒนาการสมวัย มีการเรียนรู้ที่เป็นพื้นฐานของพัฒนาการในระดับสูงขึ้น ในส่วนที่มีเด็ก 1 คน ไม่แสดงความสามารถ หรือพฤติกรรมทางภาษาคือ บอกชื่อจริง เหตุผลน่าจะมาจากตัวของเด็กเองที่ไม่ยอมเอ่ยชื่อจริง อาจเป็นเพราะว่าชื่อเด็กออกเสียงค่อนข้างยาก ชื่อจริงของเด็กส่วนใหญ่จะมีคำตั้งแต่ 2-3 คำ และเด็กจะเอ่ยชื่อจริงของตนไม่ค่อยชัดเจน หากพิจารณาย้อนไปในช่วงเด็กที่มีอายุได้ 2 ปี เด็กวัยนี้เพิ่งจะพูดได้และบางครั้งอาจพูดประโยค 2 คำติดกันได้ ซึ่งพอที่จะสื่อความหมายได้ กล่าวได้ว่าการพูดเพิ่งจะเริ่มพัฒนาและเมื่อเข้าสู่วัย 2-3 ปี ซึ่งเข้าสู่ขั้นพัฒนาไอคอนิค (Iconic) ของบรูเนอร์ (Bruner, อ้างตามพรหมทิพย์, 2530) เด็กเริ่มที่จะสามารถใช้ภาษาและเข้าใจ ความหมายของสัญลักษณ์สามารถเรียกบางสิ่งบางอย่างรอบ ๆ ตัวเขา แต่การใช้ภาษาของเด็กในวัยนี้มักจะใช้ภาษาที่เกี่ยวข้องกับตัวเอง และเด็กวัย 3 ขวบจะทราบว่าเขาเป็นเพศชาย หรือหญิง สามารถรู้ชื่อสกุลและเรียกชื่อวัยระต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง ซึ่งตรงกับผลการวิจัยครั้งนี้ เด็กระดับอายุ 2-3 ปี ทุกคนสามารถพูดเป็นประโยคได้ เรียกชื่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัวได้ ชื่อส่วนต่าง ๆ ของร่างกายได้ บอกประโยชน์ของของใช้ใกล้ตัวได้ บอกได้ว่าอะไรเหมือนกันและไม่เหมือนกัน เล่าเรื่องที่ทำหรือพบเห็นได้ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เห็นประเด็นที่จะเสนอแนะในแง่ของการปฏิบัติเพื่อการส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่เหมาะสมยิ่งขึ้น และในแง่ของการวิจัยต่อไปในเรื่องเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1. ในด้านครอบครัว จากการวิจัยครั้งนี้ จะเห็นว่าข้อมูลด้านส่วนตัวของครอบครัวของเด็ก เป็นส่วนมากมีฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคมอยู่ในระดับสูง จึงส่งผลให้การเลี้ยงดูเด็กเป็นไปในรูปแบบที่เหมาะสม และเป็นการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก แม้แต่ผลการวิจัยพัฒนาการเด็กครั้งนี้ก็ชี้ให้เห็นชัดเจนว่า เด็กมีพฤติกรรมหรือความสามารถในพัฒนาการด้านต่าง ๆ เหมาะสมแต่จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กในระดับอายุที่มากขึ้น และจากการศึกษาทฤษฎีจะเห็นว่าพัฒนาการของเด็กทั้ง 4 ด้าน สามารถเปลี่ยนแปลงไปได้ในแต่ละวัย อาจเป็นได้ทั้งในด้านที่เหมาะสมหรือในด้านที่ไม่เหมาะสม ดังนั้น ครอบครัวจึงควรปฏิบัติตนอย่างมีหลักเกณฑ์ และเป็นเหตุเป็นผล การอบรมเลี้ยงดูบุตรด้วยการให้ความรัก ให้กำลังใจสนับสนุนให้มีการพัฒนาทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา รวมไปถึงการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตร

2. ในด้านศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย จากผลการวิจัยครั้งนี้จะเห็นว่า พฤติกรรมหรือความสามารถส่วนใหญ่ที่เด็กไม่ได้ทำนั้น เกี่ยวกับพฤติกรรมทางภาษาและรองลงมา เป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างการใช้มือและตา เช่น การหยิบของออกจากกล่อง หรือใส่ในกล่อง และการวางของซ้อนกัน

ศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย ควรจัดกิจกรรมที่เน้นในการส่งเสริมพัฒนาพฤติกรรมทางภาษาและสติปัญญาให้มากขึ้น อาจทำได้โดย

1) จัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กฝึกทักษะ กระบวนการคิดลองผิดลองถูกและแก้ปัญหาด้วยตนเอง

2) จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กได้มีโอกาสพูดคุย เช่น กิจกรรมสนทนาเรื่องต่าง ๆ โดยผู้ดูแลเด็กพูดคุยกับเด็ก และให้เด็กทุกคนมีโอกาสพูดคุยโต้ตอบ

3) ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในเรื่องศัพท์ที่เด็กควรรู้จักในชีวิตประจำวัน จากสิ่งที่ใกล้ตัวไปจนถึงสิ่งที่อาจเกี่ยวข้อง

4) จัดกิจกรรมประจำวันโดยให้เด็กมีส่วนร่วม เพื่อฝึกให้เด็กรู้จักคิดวางแผนและแก้ปัญหาต่าง ๆ

5) จัดสภาพแวดล้อมในศูนย์พัฒนาเด็กให้มีบรรยากาศอบอุ่นยิ่งขึ้น และคล้ายกับเป็นครอบครัว ผู้ดูแลเด็กควรดูแลเอาใจใส่เด็กเป็นรายบุคคล โดยเฉพาะในกรณีที่เด็กมีพฤติกรรมซ้ำ หรือแตกต่างไปจากกลุ่มเด็กวัยเดียวกัน ควรดูแลเป็นพิเศษจนกว่าเด็กจะมีพฤติกรรมที่เหมาะสม

ในส่วนของการพัฒนาการด้านอื่น ๆ ก็มีความสำคัญเช่นกัน ดังนั้นในทุกกิจกรรมควรจัดให้มีการสอดแทรกเพื่อการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านไปพร้อม ๆ กันในแต่ละวัย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กต่อไป โดยศึกษาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่เด็กเริ่มมาอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็ก ขณะที่เด็กอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กและเมื่อเด็กออกจากศูนย์พัฒนาเด็กไปเข้าโรงเรียนอนุบาล ในส่วนนี้เพื่อดูการพัฒนาพฤติกรรมทางด้านสังคม และพัฒนาการทางสติปัญญา ในการแก้ปัญหาหรือการอยู่ร่วมในสังคมอีกระดับหนึ่งของเด็กเป็นอย่างไร

2. ควรศึกษาพฤติกรรมของเด็กขณะอยู่ที่บ้าน และอยู่ที่ศูนย์พัฒนาเด็ก เพื่อดูความแตกต่างในพฤติกรรมของเด็กซึ่งผู้ดูแลเด็กสามารถนำมาเป็นข้อคิดและหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อการส่งเสริมพฤติกรรมหรือความสามารถที่เหมาะสมต่อไป

ในการศึกษาพฤติกรรมของเด็กขณะอยู่ที่บ้าน และอยู่ที่ศูนย์พัฒนาเด็ก ควรเป็นแบบสังเกตพัฒนาการรูปแบบเดียวกัน และควรเป็นแบบสังเกตพัฒนาการที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองเด็กสามารถทำได้ง่าย

3. ควรนำแบบสังเกตพัฒนาการเด็กแรกเกิด ถึง 6 ปี ของกรมการพัฒนารัฐมนตรีไปใช้ในการศึกษาพัฒนาการเด็กต่อไป เพราะจากการทำวิจัยครั้งนี้ ทำให้พบว่า แบบสังเกตพัฒนาการเด็กของกรมการพัฒนารัฐมนตรี น่าจะง่ายต่อการนำไปใช้

ความสามารถของเด็กที่กำหนดไว้ในแต่ละระดับอายุต่างก็เป็นพฤติกรรมที่เด็กระดับอายุนั้น ๆ มักจะกระทำซึ่งสามารถสังเกตได้ง่าย มีพฤติกรรมหรือความสามารถบางด้านที่ต้องอาศัยประสบการณ์ และการเรียนรู้มาก่อน เช่น พฤติกรรมด้านภาษาทักษะของการใช้กล้ามเนื้อมือและขา ในส่วนนี้ผู้ดูแลเด็กสามารถให้ประสบการณ์กับเด็กได้ เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ก่อนที่จะสังเกตพฤติกรรมจริง ๆ และบันทึกเป็นพัฒนาการของเด็กต่อไปในส่วนของการประเมินผลพัฒนาการเด็ก สามารถเปรียบเทียบตามพฤติกรรมที่มีอยู่ในแบบสังเกตพัฒนาการได้เลยก็สามารถแปลผลจากพฤติกรรมออกมาเป็นพัฒนาการด้านต่าง ๆ ได้เลย

บรรณานุกรม

วารสาร

- Alison, K. (1989, Feb). Infant day care. American Psychologist, 44 (2), 266-273.
- Biringen, Z. et al. (1995, April). Affective reorganization in the infant, the mother, and the dyad : The role of upright locomotion and its timing. Child Development, 66 (2), 499-514.
- Egeland, B. & Hiester, M. (1995, April). The long-term consequences of infant day-care and mother-infant attachment. Child Development, 66 (2), 474-485.
- Golombok, S. et al. (1995, April). Families created by the new reproductive technologies : Quality of parenting and social and emotional development of the children. Child Development, 66 (2), 285-298.
- Hertsgaard, L. et al. (1995, August). Adrenocortical responses to the strange situation in infants with disorganized/disoriented attachment relationships. Child Development, 66 (4), 1100-1106.
- Hudson, J. A., Shapiro, L. R. & Sosa, B. B. (1995, August). Planning in the real world : Preschool children's scripts and plans for familiar events. Child Development, 66 (4), 984-998.
- Kupersmidt, J. B. et al. (1995, April). Childhood aggression and peer relations in the context of family and neighborhood factors. Child Development, 66 (2), 360-375.

- Lewis, M. & Ramsay, D.S. (1995, June). Developmental change in infants' responses to stress. Child Development, 66 (3), 657-670.
- Morgan, J.L. & Saffran, J.R. (1995, August). Emerging integration of sequential and supra segmental informations in preverbal speech segmentation. Child Development, 66 (4), 911-936.
- Ramsey, P.G. (1995, June). Changing social dynamics in early childhood classrooms. Child Development, 66 (3), 754-773.
- Ridderinkhof, K.R. & Van der Molen, M.W. (1995, August). A Psychophysiological analysis of developmental differences in the ability to resist interference. Child Development, 66 (4), 1040-1056.
- Silverman, W.K, La Greca, A.M. & Wasserstein, S. (1995, June). What do children worry about? Worries and their relation to anxiety. Child Development, 66 (3), 671-686.

งานวิจัยและวิทยานิพนธ์

- จรรยา สุวรรณทัต และวิลาสลักษณ์ สีดลรัศมี. (2527). ทัศนคติของปู่ย่า ตายาย และบิดามารดาที่มีต่อกันในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูและผลที่มีต่อ ลักษณะพฤติกรรมบางประการของเด็ก. รายงานวิจัยสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพมหานคร.
- ดวงเดือน พันธมนาวิน, อรพินทร์ ชูชม และงามตา วณิชทานนท์. (2528). ปัจจัยทางจิตวิทยาในเวที ที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูของมารดาไทย. รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร
- ถวิล รักชลธี. (2526). การศึกษาพัฒนาการทางด้านนิสัยส่วนบุคคลและสังคมของเด็กก่อนวัยเรียน เขตบางกะปิ. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร.
- บุญเชื่อน ประกอบแสง. (2528). บทบาทของผู้ปกครองตามการรับรู้ของตนเองในการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนในจังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- เพ็ญแข ประจณปัจจนิก. (2536). รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูกับความสามารถในการแก้ปัญหา. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร.
- ภิญโญ จันทรวงศ์. (2532). ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับความคิดสร้างสรรค์ของเด็กในชุมชนแออัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- เยาวดี วิบูลย์ศรี. (2529). อิทธิพลของสภาพแวดล้อมและภูมิหลังของเด็กที่มีต่อการพัฒนาความคิดเชิงเหตุผลในเด็กไทย. รายงานการวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.

- ลักษณะ ต้นตลีปิกร. (2527). คุณภาพของครูพี่เลี้ยงในสถานเลี้ยงเด็กกลางวัน
ก่อนวัยเรียนของกรุงเทพมหานครและเอกชน. วิทยานิพนธ์ สาธารณสุข
ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพมหานคร.
- วันเพ็ญ พิศาลพงศ์. (2527). ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับ
พัฒนาการทางกายและจิต. รายงานวิจัย สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพมหานคร.
- วรรณงาม รุ่งพิสุทธิพงษ์. (2522). ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับ
สติปัญญา. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,
กรุงเทพมหานคร.
- ศิลปชัย เทศนา. (2526). ความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู
เด็กก่อนวัยเรียน. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหา
วิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- สุธีรา สุนทรระกูล, สุมณฑา สิทธิพงศ์สกุล และสุภาวดี ลิ้มปนาทร. (2533). การ
ศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการของเด็กวัยก่อนเข้าเรียนที่เลี้ยงดูที่บ้านกับใน
ศูนย์เลี้ยงเด็กกลางวัน ชุมชนจตุรมิตรสัมพันธ์ แขวงหิรัญบุรี เขตธนบุรี
กรุงเทพมหานคร. รายงานวิจัย คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล,
กรุงเทพมหานคร.
- สุนารี เตชะโชควิวัฒน์. (2526). ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูวินัยในตน
เองและความภาคภูมิใจในตนเอง. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร.
- สุนันทา กิจสุวรรณ. (2535). การใช้โครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถภาพผู้ดูแล
เด็กในศูนย์เด็กปฐมวัย ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์
ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- สุภาพ เต็มรัตน์. (2537). ศึกษาพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา ตำบล
ท่าเรืออำเภอเมืองนครศรีธรรมราชจังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, สงขลา.
- อ่ำไผ่ สุจริตกุลและคณะ. (2531). การพัฒนาหลักการและวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็ก
ตามวิถีชีวิตไทย. รายงานวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.

- อภาววรรณ หนูคง. (2535). การเจริญเติบโต พัฒนาการและภาวะสุขภาพของเด็กและความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อบริการของโครงการศูนย์ศึกษาเด็กเล็ก คณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ พยาบาลศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- อรวรรณ ฐิตสุภวัฒน์. (2529). ปัจจัยบางประการที่เกี่ยวข้องกับพื้นฐานอารมณ์เด็กวัยก่อนเรียน : ณ แพลตดินแดงอาคารที่ 1-11 กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ สาธารณสุขศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพมหานคร.

หนังสือ/ตำรา

- กิติกร มีทรัพย์. (2527). จิตวิทยาการเลี้ยงดูเด็ก. (ครั้งที่ 3) กรุงเทพมหานคร : ชูรกิจการพิมพ์
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2531). แบบสังเกตพัฒนาการเด็กวัยแรกเกิด-6 ปี. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.
- จินตนา หมู่ผึ้ง. (2525). อนุบาลศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ทิพย์อักษรการพิมพ์.
- ฉลองรัฐ อินทรีย์. (2522). อิทธิพลของสิ่งต่าง ๆ ที่มีต่อการเจริญเติบโตและการพัฒนาการของเด็ก. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- กิศนา ข้ามมณี และคณะ. (2536). หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย. (ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประसार ทิพย์ชารา. (2521). พัฒนาการเด็กและการอบรมเลี้ยงดู. กรุงเทพมหานคร : แพรวพิทยา.
- พกา สัตยธรรม. (2535). สุขภาพจิตเด็ก. (ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพ็ญพิไล ฤทธาคนานนท์. (2536). จิตวิทยาการเลี้ยงดูของเด็ก. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

- พยอม อองศตานวัฒน์. (2524). จิตวิทยาพัฒนาเด็ก. (ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร :
เจริญวิทย์การพิมพ์.
- พรอนงค์ นิยมคำ. (2532) สารานุกรมการเลี้ยงดูเด็กเล่ม 1 . (ครั้งที่ 2).
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. (2530). ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพมหานคร
: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มัทนี เกษกมล. (2530). เติบโตเป็นมนุษย์ : พัฒนาการทางจิตของเด็กทารกจนถึง
วัยเข้าเรียน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คลังสมุดดาวฤกษ์.
- วราภรณ์ รักรวิชัย. (2535). การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย. กรุงเทพมหานคร :
แสงศิลป์การพิมพ์.
- สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์. (2530). พัฒนาการเด็กและการเลี้ยงดูหน่วยที่ 1-15.
นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. (2530). การพัฒนาพฤติกรรมเด็กหน่วยที่ 1-10. นนทบุรี :
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. (2532). ฝึกอบรมครูและผู้เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู
เด็กปฐมวัยหน่วยที่ 1-15. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุชา จันทน์เอม. (2527). จิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
ไทยวัฒนาพานิช.
- อัจฉรา สุชาภรณ์. (2529). จิตวิทยาพัฒนาการเด็ก. กรุงเทพมหานคร :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

- Clarke-Stewart, A. (1985). Child development a topical approach. New York : John Wiley & Sons, Inc.
- Cole, M. & Cole, S.R. (1989). The development of children. USA : W.H. freeman and company.
- Edelman, C.L. & Mandle, C.L. (1994). Health Promotion. (3rd ed.) St. Louis : Mosby-Year Book, Inc.
- Kostelnik, M.J.et al. (1993). Guiding children's social development. (2nd ed.). London : Delmar publishers.
- Pollak, M. (1993). Textbook of developmental paediatrics. Edinburgh : Churchill Livingstone.
- Shaffer,D.R.(1993). Developmental psychology : Childhood and adolescence. (3rd ed.). California : Wadsworth Inc.

แบบสังเกต

พัฒนาการเด็กวัยแรกเกิด - ๖ ปี

โดยความร่วมมือของ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
กรมการพัฒนาชุมชน และองค์การยูนิเซฟ

คำแนะนำและวิธีการใช้แบบสังเกตพัฒนาการเด็ก

คำแนะนำ

พัฒนาการเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งทำให้เด็กสามารถทำสิ่งต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่าช่วงหกปีแรกของชีวิตมีความสำคัญมาก เพราะเด็กจะมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคม และสติปัญญา หากเด็กได้รับประสบการณ์ที่ส่งเสริมพัฒนาการอย่างถูกต้อง พร้อมเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาไปข้างหน้าต่อไป เราสามารถสำรวจหรือตรวจสอบพัฒนาการของเด็กเพื่อรู้ว่าควรทำการส่งเสริมหรือกระตุ้นพัฒนาการในใคร่ทุกด้านโดยการใช้ “แบบสังเกตพัฒนาการเด็ก”

แบบสังเกตพัฒนาการเด็กจะช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็กและครูดังนี้

1. ใช้สังเกตเด็กว่าสามารถแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ตามวัยได้หรือไม่
2. ช่วยให้แนวทางแก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็กและครู ในการวัดประสบการณ์เสริมให้ในด้านที่เด็กไม่สะดวกแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ ได้
3. ช่วยให้ทราบถึงความสำคัญและความจำเป็นในการขอความช่วยเหลือพิเศษจากอนามัยหรือแพทย์ ในกรณีที่เด็กไม่สามารถแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ ได้หลังจากได้รับการส่งเสริมจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็ก และครูแล้ว

แบบสังเกตพฤติกรรมพัฒนาการมีแนวสังเกตพฤติกรรมของเด็กดังนี้ คือ

1. ด้านร่างกาย ได้แก่การเคลื่อนไหวของร่างกายกล้ามเนื้อใหญ่ เช่น ขันคอ กว้าง กลาน ขึ้น เดิน วิ่ง กระโดด ปีน เตะทรงตัว กระโดดเชือก โยน และรับลูกบอล ฯลฯ
2. ด้านอารมณ์ - จิตใจ ได้แก่ความรู้สึกต่าง ๆ เช่น ตีใจ ว่าเร็งแจ่มใส โกรธ สงสาร ฯลฯ
3. ด้านสังคม ได้แก่การรู้จักช่วยเหลือตนเอง การปรับตัวการอยู่ร่วมกับผู้อื่น การช่วยผู้ใหญ่ทำงาน ฯลฯ
4. ด้านสติปัญญา ได้แก่การดู การฟัง การพูด การสังเกต ความจำ ความสามารถในการเล่าเรื่อง การแก้ปัญหา การใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และจินตนาการ ฯลฯ

หากทุกคนตระหนักว่าเด็กคือทรัพยากรที่สำคัญและมีคุณค่ายิ่ง ควรได้รับการส่งเสริมให้พัฒนาอย่างเต็มที่แล้ว คงจะต้องให้เวลา ให้ความรัก ให้ความสนใจ และพยายามเข้าใจเด็ก แบบสังเกตพัฒนาการเด็กนี้จะช่วยให้เข้าใจพัฒนาการของเด็กได้ดีขึ้น หากปฏิบัติตามข้อเสนอแนะในแบบสังเกตอยู่เสมอ จะช่วยให้เด็กได้รับการพัฒนาทุกด้านอย่างเหมาะสมกลมกลืน

วิธีการใช้แบบสังเกต

1. แบบสังเกตพัฒนาการเด็กนี้ ใช้สำหรับเด็กวัยแรกเกิด ถึง 6 ปี โดยแบ่งช่วงอายุการสังเกต ดังนี้คือ

แบบสังเกตที่ 1	อายุแรกเกิด - 2 เดือน
แบบสังเกตที่ 2	อายุ 2 - 4 เดือน
แบบสังเกตที่ 3	อายุ 4 - 6 เดือน
แบบสังเกตที่ 4	อายุ 6 - 8 เดือน
แบบสังเกตที่ 5	อายุ 8 - 10 เดือน
แบบสังเกตที่ 6	อายุ 10 - 12 เดือน
แบบสังเกตที่ 7	อายุ 1 - 1½ ปี
แบบสังเกตที่ 8	อายุ 1½ - 2 ปี
แบบสังเกตที่ 9	อายุ 2 - 3 ปี
แบบสังเกตที่ 10	อายุ 3 - 4 ปี
แบบสังเกตที่ 11	อายุ 4 - 5 ปี
แบบสังเกตที่ 12	อายุ 5 - 6 ปี

2. ผู้ใช้แบบสังเกตพัฒนาการเด็ก ได้แก่

- 2.1 พ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือผู้เลี้ยงดูเด็กวัยแรกเกิด - 6 ปี
- 2.2 ครู หรือ ผู้ดูแลเด็กวัย 3 - 6 ปี

3. แบบสังเกตพัฒนาการเด็กแบ่งการสังเกตพฤติกรรมพัฒนาการออกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้คือ

- 3.1 ร่างกาย
- 3.2 อารมณ์ - จิตใจ
- 3.3 สังคม
- 3.4 สติปัญญา

4. วิธีการสังเกต อาจใช้ 3 วิธีคือ

- 4.1 ใช้การสังเกตพฤติกรรมหรือความสามารถโดยตรงขณะที่เด็กเล่นหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งอยู่ในบ้านนอกบ้าน
- 4.2 ใช้การสังเกตพฤติกรรมเด็กโดยการกระตุ้นให้เด็กแสดงพฤติกรรมหรือความสามารถ
- 4.3 ในกรณีที่ไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง ให้ซักถามพ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือผู้ใกล้ชิดเด็กแทน

5. การบันทึกผลการสังเกต

การบันทึกผลการสังเกต ให้แสดงเครื่องหมาย / เมื่อเด็กสามารถแสดงพฤติกรรมหรือความสามารถตามที่กำหนดและแสดงเครื่องหมาย x เมื่อเด็กไม่สามารถแสดงพฤติกรรมหรือความสามารถตามที่กำหนด

6. สื่อที่ใช้ประกอบการสังเกตพัฒนาการเด็ก

ในการสังเกตเด็กแต่ละช่วงอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปีนั้น บางรายการอาจต้องใช้วัสดุ อุปกรณ์บางอย่างตามที่แนะนำไว้ แต่ถ้าไม่สามารถหาสื่อตามที่แนะนำไว้ในแบบสังเกตได้ อาจหาสิ่งของที่ใกล้เคียงตัวหรือที่มีในท้องถิ่นแทน

สรุปวิธีการใช้แบบสังเกตพัฒนาการเด็ก

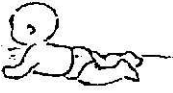

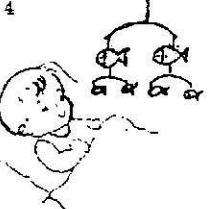
1. อ่านและทำความเข้าใจแบบสังเกตพัฒนาการ
2. ใช้แบบสังเกตให้สอดคล้องกับอายุเด็ก
ครั้งที่ 1 ให้พยายามสังเกตเมื่อเด็กมีอายุผ่านเข้าสู่แต่ละช่วงที่กำหนด
ครั้งที่ 2 ใช้สังเกตเมื่อเด็กใกล้จะมีอายุออกจากช่วงนั้น
3. ให้บันทึกชื่อและอายุเด็กขณะทำการสังเกตในแต่ละครั้ง
4. ให้ขีดเครื่องหมาย ✓ เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมหรือความสามารถนั้น และให้ขีดเครื่องหมาย × เมื่อเด็กไม่สามารถแสดงพฤติกรรมหรือความสามารถนั้น และควรทำความเข้าใจสาเหตุที่ให้อายุไว้เพื่อช่วยเหลือเด็กให้แสดงพฤติกรรมนั้น ๆ ได้
5. เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกัน พฤติกรรมบางอย่างอาจเกิดขึ้นเร็วหรือช้าได้ไม่เหมือนกัน พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็ก และครู สามารถส่งเสริมและช่วยเหลือเด็กได้อย่างถูกวิธีและเหมาะสม เพื่อเด็กจะได้พัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคม และสติปัญญา
6. ไม่ควรคอยใจหรือวิตกกังวลถ้าเห็นเด็กทำไม่ได้ ควรทำความเข้าใจ และพยายามปฏิบัติตามข้อเสนอแนะที่ให้อายุอย่างสม่ำเสมอ และสังเกตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นระยะ ๆ

แบบสังเกตพัฒนาการ

แบบสังเกตที่ 1 (อายุแรกเกิด - 2 เดือน)

ชื่อ ..... บ้านที่ ..... ครั้งที่ 1 อายุ ..... ครั้งที่ 2 อายุ .....

แบบสังเกตนี้ควรใช้ครั้งที่ 1 เมื่อเด็กอายุประมาณ 1 เดือน และครั้งที่ 2 เมื่อเด็กอายุประมาณ 2 เดือน

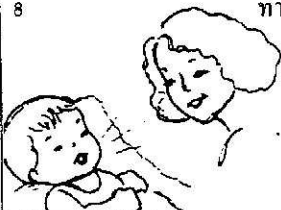

ความสามารถ/พฤติกรรม	วิธีการ	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ข้อเสนอแนะ
1 นอนคว่ำยกหัวพ้นพื้น หันหน้าไปมาและขยับ แขนขา	จับเด็กนอนคว่ำบนพื้นราบ	-	-	<ul style="list-style-type: none"> - ควร让孩子ใส่เสื้อขนาดพอดีตัว เพื่อสะดวกในการเคลื่อนไหว - ให้เด็กนอนคว่ำบนพื้นราบที่ไม่นุ่ม จนเกินไปเป็นครั้งคราว เพื่อฝึกการชันคอ
2 หูยกร้องให้เมื่อมีคนอุ้ม	เมื่อเด็กร้องไห้คอยดูว่าเด็กหยุดร้องไห้หรือไม่เมื่อมีคนอุ้ม	-	-	<ul style="list-style-type: none"> - ทุกครั้งที่เด็กร้อง ควรดูและหาสาเหตุ - การอุ้มเมื่อเด็กร้อง จะช่วยให้เกิดความสบายใจแก่เด็ก - ไม่ควรปล่อยให้เด็กร้องไห้นาน ๆ
3 มองหน้าแม่หรือผู้เลี้ยงดู	ขณะอุ้มหรือให้นมคอยดูว่าเด็กมองหน้าแม่หรือผู้เลี้ยงดูหรือไม่	-	-	<ul style="list-style-type: none"> - อุ้มและมองหน้าเด็กในขณะที่ให้นมพร้อมทั้งอุ้มและพูดคุยกับเด็ก เพื่อให้เด็กรู้สึกอบอุ่นและคุ้นเคย
4 มองตามการเคลื่อนไหว ของสิ่งต่าง ๆ ที่เห็นใน ระยะใกล้ ๆ	ถือผ้าหรือสิ่งของที่มีสีสัน ๆ โบกไปมาช้า ๆ ห่างจากหน้าเด็กประมาณ 1 คืบ คอยดูว่าเด็กมองตามหรือไม่	-	-	<ul style="list-style-type: none"> - ควรแขวนสิ่งของที่เคลื่อนไหวได้ เช่น ปลาตะเพียนสาน หรือตุ๊กตาสีสันต่าง ๆ เพื่อฝึกการมอง

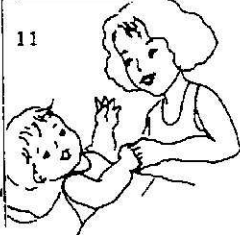
แบบสังเกตพัฒนาการ

แบบสังเกตที่ 2 (อายุ 2 - 4 เดือน)

ชื่อ.....บันทึกครั้งที่ 1 อายุ.....ครั้งที่ 2 อายุ.....

แบบสังเกตนี้ควรใช้ครั้งที่ 1 เมื่อเด็กอายุประมาณ 3 เดือน และครั้งที่ 2 เมื่อเด็กอายุประมาณ 4 เดือน

ความสามารถ/พฤติกรรม	วิธีการ	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ข้อเสนอแนะ
5. นอนคว่ำ ยกหัวได้เกือบตรง	จับเด็กนอนคว่ำบนพื้นราบ			- ให้เด็กนอนคว่ำบนพื้นราบเพื่อให้เด็กฝึกยกหัว
6. เมื่อจับนั่งจะชันคอได้	อุ้มเด็กนั่งค้ำ			- ควรอุ้มเด็กนั่งค้ำบ้างเพื่อฝึกการชันคอ
7. หันหน้ามองตามสิ่งของที่เคลื่อนที่จากซ้ายไปขวาหรือขวาไปซ้าย	โบกผ้าหรือสิ่งของสีสดช้า ๆ จากซ้ายไปขวา หรือจากขวาไปซ้าย			- นำสิ่งของที่มีสีสดมาให้เด็กมองตามจากซ้ายไปขวา และขวาไปซ้าย เพื่อฝึกให้เด็กสนใจมองสิ่งต่าง ๆ
8. ทำเสียงอ้อแอ้	พูดคุยกับเด็ก และหยุดฟังเสียงของเด็ก			- มองหน้าเด็กขณะพูดคุยหยอกล้อกับเด็ก - หยุดฟังเด็ก เมื่อเด็กส่งเสียงและพูดตอบเพื่อฝึกให้เด็กรู้จักเปล่งเสียง
9. แสดงความสนใจฟังเสียงต่าง ๆ	ใช้สิ่งของที่ทำให้เกิดเสียงเคาะหรือเขย่าให้เด็กฟัง			- ร้องเพลงกล่อมเด็กหรือเปิดเพลงเบา ๆ หรือคบมือให้ฟัง - ใช้สิ่งของในบ้านทำเสียงเพื่อฝึกการฟัง

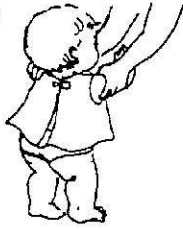

ความสามารถ/พฤติกรรม	วิธีการ	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ข้อเสนอแนะ
10 มองสิ่งที่สนใจได้ชั่วขณะ หนึ่ง	ถือสิ่งของหรือของเล่น 1 ชิ้น ไว้ ตรงหน้าเด็กห่างไม่เกิน 1 ศอก			- หาสิ่งของต่าง ๆ ให้เด็กดูเพื่อฝึก การมอง
11 อ้อมหรือทำท่าดีใจเมื่อ มีคนเล่นด้วย	ดูท่าทางเด็กเมื่อเห็นคนคุ้นเคยเข้ามา เล่นด้วย			- อ้อมเห่กล่อม โยกควงไปมาและ จับต้องหยอกล้อเด็กบ่อย ๆ เพื่อ ให้เกิดความรู้สึกอบอุ่น

แบบสังเกตพัฒนาการ

แบบสังเกตที่ 3 (อายุ 4 - 6 เดือน)

ชื่อ.....บ้านที่.....ครั้งที่ 1 อายุ.....ครั้งที่ 2 อายุ.....

แบบสังเกตนี้ควรใช้ครั้งที่ 1 เมื่อเด็กอายุประมาณ 5 เดือน และครั้งที่ 2 เมื่อเด็กอายุประมาณ 6 เดือน

ความสามารถ/พฤติกรรม	วิธีการ	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ข้อเสนอแนะ
12 นอนคว่ำและหงายได้เอง	ดูว่าเด็กคว่ำหรือหงายได้เองหรือไม่			- ให้เด็กพยายามคว่ำหรือหงายด้วยตนเอง เพื่อฝึกการเคลื่อนไหว
13 เมื่อจับขึง ใช้เท้าขึงพื้นได้	พុងเด็กโดยให้เท้าแตะพื้นและดูว่าเด็กใช้เท้าขึงพื้นหรือไม่			- จับเด็กขึงบ่อย ๆ เพื่อฝึกกล้ามเนื้อและการเคลื่อนไหว
14 คิวาจับของเล่นได้	หาของเล่นที่ต้อง่าย สีสด เขย่าเสียงดัง ซึ่งไม่เป็นอันตรายไว้ใกล้ตัวเด็กพอที่เด็กจะคว่าได้			- เล่นกับเด็กบ่อย ๆ - วางของเล่นที่ปลอดภัยไว้ใกล้ตัวเด็ก ให้เด็กได้หยิบเล่น ของเล่นไม่ควรมีขนาดเล็กเกินไป เพราะเด็กจะจับเข้าปาก
15 เมื่อมองสิ่งใด ดาหัง 2 ข้าง จะมองไปทางเดียวกัน (ดาไม่เข)	ให้ดูสิ่งของ 2 ชิ้น ซึ่งต้อห่างกันประมาณ 4 - 5 นิ้ว เคลื่อนไปทางซ้ายพร้อม ๆ กัน และทางขวาพร้อม ๆ กัน			- เล่นกับเด็กบ่อย ๆ โดยการฝึกให้ดูสิ่งของ
16 เมื่อถูกเรียกชื่อ จะมองหาผู้เรียก	อยู่ข้างหลังเด็กแล้วเรียกชื่อเด็ก			- หมั่นเรียกชื่อเด็กเมื่ออยู่ใกล้ เพื่อให้คุ้นกับชื่อของตนเอง และรู้จักมองหาผู้เรียก

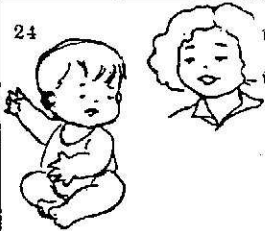
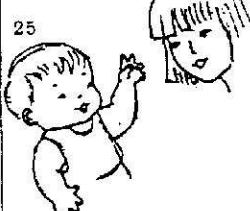
ความสามารถ/พฤติกรรม	วิธีการ	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ข้อเสนอแนะ
17 ทำเสียงได้หลายเสียง	พูดคุยกับเด็ก และสังเกตว่าเด็กอ้อออด้วยหรือไม่			- ให้ฟังเสียงต่าง ๆ และถ้าเด็กเล่นน้ำลายก็ควรปล่อยเพราะเด็กพยายามฝึกออกเสียง
18 ชี้และทำท่าดีใจเมื่อเห็นหรือได้ยินเสียงแม่และคนคุ้นเคย	สังเกตกิริยาของเด็กเมื่อแม่หรือคนคุ้นเคยกลับมา			- ให้ความรักความอบอุ่นและความใกล้ชิดกับเด็ก เช่น พูดคุย ร้องเพลง และเล่นกับเด็ก - ไม่ควรทิ้งเด็กไว้กับคนที่เด็กไม่คุ้นเคย เพราะเด็กวัยนี้เริ่มกลัวคนแปลกหน้า
19 สามารถแสดงท่าทางให้ผู้อื่นรู้เมื่อไม่พอใจ	สังเกตกิริยาของเด็กเมื่อถูกขัดใจ			- ผู้ใกล้ชิดควรได้สังเกตเด็ก เพื่อหาสาเหตุที่ทำให้เด็กไม่พอใจ และไม่ควรทำให้เด็กมีอารมณ์เสียบ่อย ๆ

แบบสังเกตพัฒนาการ

แบบสังเกตที่ 4 (อายุ 6 - 8 เดือน)

ชื่อ.....บันทึกครั้งที่ 1 อายุ.....ครั้งที่ 2 อายุ.....

แบบสังเกตนี้ควรใช้ครั้งที่ 1 เมื่อเด็กอายุประมาณ 7 เดือน และครั้งที่ 2 เมื่อเด็กอายุประมาณ 8 เดือน

ความสามารถ/พฤติกรรม	วิธีการ	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ข้อเสนอแนะ
20 นั่งเองได้แต่ไม่นาน	จับเด็กนั่งบนพื้นราบแล้วปล่อยมือ			- ให้เด็กล้มลงตามลำพังบ้าง โดยคอยระวังอยู่
21 หยิบจับของที่มีขนาดเล็กโดยใช้นิ้วหัวแม่มือและนิ้วชี้	สังเกตการหยิบจับสิ่งของที่มีขนาดเล็กของเด็ก			- ให้โอกาสเด็กหยิบจับสิ่งของที่มีขนาดเล็ก เช่น ขนมฝั่ง ถั่วฝักยาว ตั้มเพื่อฝึกการใช้นิ้วมือ
22 ฟังและมองหาว่าเสียงมาจากไหน	เมื่อได้ยินเสียงที่เด็กสนใจเด็กจะฟังและมองหา			- ชี้ชวนให้เด็กสนใจฟังเสียงต่าง ๆ
23 ส่งเสียงค้าง ๆ โดยเริ่มใช้ริมฝีปากในการออกเสียง เช่น "มอ มอ" "ปอ..ปอ" "บอ..บอ"	สังเกตการออกเสียงของเด็ก เมื่อชวนเด็กพูดคุย			- เมื่อเด็กออกเสียงควรยิ้มและพูดคุยกับเด็กเพื่อกระตุ้นให้เด็กอยากเปล่งเสียง
24 อายหรือถอยหนีเมื่อพบคนแปลกหน้า	สังเกตเวลาเด็กพบคนแปลกหน้า จะแสดงกิริยาอายหรือหลบหน้า ไม่ยอมให้อุ้ม			- ควรอยู่ใกล้ชิดกับเด็ก ไม่ปล่อยให้เด็กอยู่ตามลำพังกับคนแปลกหน้าในที่
25 เริ่มรู้จักบุคคลอื่นนอกจากพ่อแม่และคนในครอบครัว	สังเกตเมื่อเด็กพบคนภายนอกครอบครัวที่รู้จักเด็ก แสดงอาการทักทาย เช่น ยิ้ม			- พาไปเที่ยวนอกบ้านเพื่อรู้จักคนอื่น

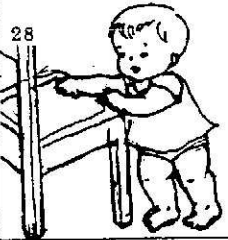

แบบสังเกตพัฒนาการ

แบบสังเกตที่ 5 (อายุ 8 - 10 เดือน)

ชื่อ.....บันทึกครั้งที่ 1 อายุ.....ครั้งที่ 2 อายุ.....

แบบสังเกตนี้ควรใช้ครั้งที่ 1 เมื่อเด็กอายุประมาณ 9 เดือน และครั้งที่ 2 เมื่อเด็กอายุประมาณ 10 เดือน

ความสามารถ/พฤติกรรม	วิธีการ	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ข้อเสนอแนะ
26 นั่งตัวตรงได้ด้วยตนเอง	สังเกตการนั่งของเด็ก			- ให้เด็กหัดนั่งในที่ปลอดภัย
27 กลาน	สังเกตเด็กกลานได้หรือไม่			- ให้โอกาสเด็กกลานในที่ปลอดภัย - ชักชวนให้เด็กกลานหยิบสิ่งของหรือของเล่นที่วางไว้
28 เหนี่ยวตัวขึ้นเกาะยืนได้เอง	เมื่อเด็กอยู่ใกล้สิ่งที่จะเกาะได้ เช่น แขนงของผู้ใหญ่หรือโต๊ะเก้าอี้สังเกตว่าเด็กเกาะยืนได้เองหรือไม่			- ให้โอกาสเด็กหัดเกาะยืนและแสดงความชื่นชมเมื่อเด็กทำได้
29 ส่งเสียงเป็นคำ ๆ เช่น ปา - ปา, มา - มา, กา - กา, ลา - ลา	สังเกตว่าเด็กออกเสียงเป็นคำ ๆ เช่น ปา - ปา, มา - มา ฯลฯ ได้หรือไม่			- พูดคุยกับเด็ก ชักชวนให้เด็กฟังเสียงต่าง ๆ บอกชื่อสิ่งของรอบ ๆ ตัวเด็ก บอกเด็กว่ากำลังทำอะไรอยู่อย่างสั้น ๆ ง่าย ๆ
30 รู้จักชื่อตนเอง	เรียกชื่อเด็กสังเกตว่าเด็กหันมามองผู้เรียก			- หมั่นเรียกชื่อเด็กเมื่ออยู่ใกล้เพื่อให้คุ้นกับชื่อของตนเองและสอนให้เด็กรู้จักชื่อเมื่อมีโอกาส

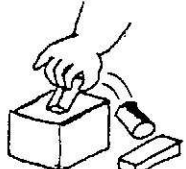

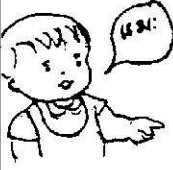

ความสามารถ/พฤติกรรม	วิธีการ	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ข้อเสนอแนะ
31 ทำท่าให้รู้ว่าต้องการ หรือไม่ต้องการ	สังเกตกิริยาของเด็กเมื่อหิว อิ่ม			<ul style="list-style-type: none"> - ให้สนใจความรู้สึกและความต้องการของเด็ก - ยอมรับความต้องการและไม่ฝืนใจเด็กจนเกินไป
32 รักและต้องการอยู่ใกล้ พ่อแม่หรือคนเลี้ยงดู	สังเกตกิริยาของเด็กเมื่อเห็นพ่อแม่หรือผู้ใกล้ชิดกลับมา			<ul style="list-style-type: none"> - พ่อแม่หรือคนเลี้ยงดูควรอยู่กับเด็กตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งตอนเด็กนอนหรือใกล้ตื่น
33 รู้จักเล่น "จ๊ะเอ๋"	เล่นจ๊ะเอ๋กับเด็ก			<ul style="list-style-type: none"> - เล่นจ๊ะเอ๋กับเด็กบ่อย ๆ เพื่อฝึกให้เกิดความสนุกในการเล่นกับผู้อื่น

แบบสังเกตพัฒนาการ

แบบสังเกตที่ 6 (อายุ 10 - 12 เดือน)

ชื่อ.....บันทึกครั้งที่ 1 อายุ.....ครั้งที่ 2 อายุ.....

แบบสังเกตนี้ควรใช้ครั้งที่ 1 เมื่อเด็กอายุประมาณ 11 เดือน และครั้งที่ 2 เมื่อเด็กอายุประมาณ 12 เดือน

ความสามารถ/พฤติกรรม	วิธีการ	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ข้อเสนอแนะ
34 	ยืนได้เองชั่วขณะ	ให้เด็กยืนบนพื้นปล่อยมือที่จับเด็ก		- เปิดโอกาสให้เด็กยืนโดยควรอยู่ใกล้ ๆ เพื่อให้เด็กมั่นใจว่ามีผู้ช่วยเมื่อล้ม
35 	หยิบของออกจากกล่องและใส่ในกล่องได้	สังเกตว่าเด็กหยิบจับของออกจากกล่องและใส่ในกล่องได้		- ฝึกให้เด็กหยิบของใส่กล่องและหยิบออกจากกล่อง เมื่อเด็กทำได้ ให้แสดงความชื่นชม
36 	บอกสิ่งที่ต้องการได้ เช่น นม น้ำ ฯลฯ	พูดสิ่งที่ต้องการได้อย่างน้อย 2 คำ		- บอกให้เด็กรู้จักชื่อสิ่งที่เด็กต้องการ เช่น พูดว่า "น้ำ" เวลาเอาน้ำให้เด็กดื่ม
37 	พูดคำว่าพ่อแม่ได้แต่อาจจะไม่ชัดเจน	สังเกตว่าเด็กพูดคำว่า "พ่อแม่" ได้แม้จะไม่ชัด		- พ่อแม่ควรใช้คำแทนตัวเองว่า พ่อแม่เวลาพูดคุยกับเด็กเสมอ เช่น "มากินข้าวกับแม่ซิลูก" "พ่อจะไปทำงาน"
38 	ทำตามคำบอก เช่น โบกมือและคบมือได้	บอกให้เด็กทำตาม โบกมือ, คบมือ		- ฝึกให้เด็กทำตาม เช่น โบกมือ คบมือ และแสดงความชื่นชมเมื่อเด็กทำได้

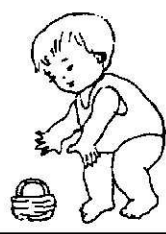

ความสามารถ/พฤติกรรม	วิธีการ	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ข้อเสนอแนะ
39 ชี้ส่วนต่าง ๆ ของใบหน้า ได้	ถามเด็กว่า หู, ตา, จมูก, ฯลฯ อยู่ ไหน เด็กควรชี้ได้อย่างน้อย 1 ส่วน			- ชวนให้เด็กชี้ส่วนต่าง ๆ ของ ใบหน้า ทั้งของเด็กเองและของ ผู้อื่น
40 เริ่มคุ้นเคยคนแปลกหน้า	เมื่อพบคนแปลกหน้าไม่แสดงอาการ อาย หลบหรือดอยหนี			- พาเด็กออกไปนอกบ้านให้พบเห็น คนอื่น ๆ และพูดคุยให้เด็กรู้จัก คนเหล่านั้น

แบบสังเกตพัฒนาการ

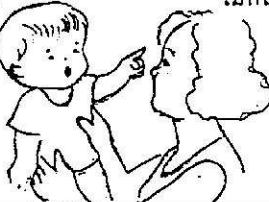

แบบสังเกตที่ 7 (อายุ 1 ปี - 1 ปี 6 เดือน)

ชื่อ..... บันทึกครั้งที่ 1 อายุ..... ครั้งที่ 2 อายุ.....

แบบสังเกตนี้ควรใช้ครั้งที่ 1 เมื่อเด็กอายุประมาณ 1 ปี 1 เดือน และครั้งที่ 2 เมื่อเด็กอายุประมาณ 1 ปี 4 เดือน

ความสามารถ/พฤติกรรม	วิธีการ	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ข้อเสนอแนะ
41 จูงมือเดินได้	จูงมือเด็กข้างหนึ่งให้เดิน			- จูงมือเด็กเดินบ่อย ๆ โดยเริ่มจาก ระยะใกล้ ๆ แล้วเพิ่มไกลขึ้น
42 เดินได้เอง	นั่งห่างจากเด็กประมาณ 2 - 3 ก้าว แล้วเรียกให้เด็กเดินเข้ามาหา			- วางของเล่นให้ห่างจากเด็ก แล้ว ให้เด็กเดินไปหยิบของเล่นเอง และแสดงความชื่นชมให้กำลังใจ ว่าเก่งหรือขอบคุณให้
43 ยืนกับตัวลงเก็บของได้	รั้งของเล่นที่วางอยู่บนพื้นให้เด็กหยิบ ส่งให้โดย ไม่ล้มหรือไม่นั่งของ ๆ			- วางของเล่นของใช้ไว้บนพื้นแล้ว บอกให้เด็กช่วยหยิบหรือเวลาที่ ทำความสะอาดบ้านให้เด็กได้ช่วย เก็บของที่วางอยู่บนพื้น
44 วางของเล่นหรือสิ่งของ ซ้อนกันได้	สังเกตการเล่นวางซ้อนสิ่งของต่าง ๆ เช่น แท่งไม้ ก้อนเทพ หนังสือ ฯลฯ ตามตัวอย่าง เด็กต้องวางซ้อนได้ อย่างน้อย 3 ชั้น			- ให้เด็กช่วยเก็บของซ้อนกันใน ขณะทำงานบ้าน
45 พูดคำว่า พ่อ แม่ ได้ชัดเจน	สังเกตเวลาเด็กพูดหรือชี้ที่ตัวพ่อแม่ แล้วถามเด็กว่า "นี่ใคร"			- ใช้คำว่าแม่แทนตัวแม่ ใช้คำว่าพ่อ แทนตัวพ่อ ในเวลาพูดด้วยคำที่ ชัดเจน หากเด็กยังพูดไม่ชัด ก็ฝึก เพิ่มเดิมและให้คำชมเชยเมื่อเด็ก ทำได้

ความสามารถ/พฤติกรรม	วิธีการ	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ข้อเสนอแนะ
46 พุคคำที่มีความหมาย เช่น น้ำ นม ไป เอา เทียว ฯลฯ	สังเกตเวลาเด็กพูดเป็นคำ ๆ ที่มีความหมายได้อย่างน้อย 10 คำ			<ul style="list-style-type: none"> - พุคคุยกับเด็กเวลาหิบบนของที่เด็กต้องการให้ เช่นพูดว่า "น้ำ" เมื่อเอาน้ำให้ดื่ม พูดว่า "นม" เมื่อเอานมให้ดื่ม เมื่อเด็กชี้สิ่งที่ต้องการให้ถามว่า "ลูกจะเอาอะไร" เพื่อกระตุ้นให้เด็กพูด
47 บอกชื่อตัวเองได้	หิบบนของเล่นของเด็กแล้วถามว่า "ของเล่นของใคร" หรือถามเด็กว่า "หนูชื่ออะไร"			<ul style="list-style-type: none"> - เมื่อเด็กอยู่ใกล้ ๆ หิบบนของของเด็ก เช่น เสื่อ ขวดนม ของเล่น แล้วถามว่า "นี่ของใคร" และเวลาขึ้นสิ่งของต่าง ๆ ให้บอกเด็กว่า "นี่ของ..... (ชื่อเด็ก)"
48 ชี้ภาพสิ่งของที่คุ้นเคยได้ เช่น ภาพแก้วน้ำ ขวดนม กระจับปิ้ง ของเล่นต่าง ๆ	ให้เด็กดูภาพสิ่งของต่าง ๆ และบอกให้ชี้ภาพที่ต้องการ ให้ได้อย่างน้อย 3 ภาพ			<ul style="list-style-type: none"> - พุคคุยกับเด็กเกี่ยวกับภาพต่าง ๆ
49 บอกชื่อสิ่งของที่คุ้นเคยได้ เช่น แก้วน้ำ กางเกง ขวดนม	หิบบนหรือชี้สิ่งของที่เด็กคุ้นเคยเห็นอยู่ทุกวันแล้วถามว่า "นี่อะไร" เด็กควรตอบได้อย่างน้อย 3 อย่าง			<ul style="list-style-type: none"> - เมื่อหิบบนสิ่งของหรือของเล่นให้เด็กให้พูดชื่อสิ่งของสิ่งนั้นให้ชัดเจนทุกครั้งหากเด็กพูดคำใดไม่ชัด พ่อแม่พูดให้ชัดเจนเพื่อเป็นตัวอย่าง
50 หิบบนของตามคำบอกได้	บอกให้เด็กหิบบนของที่คุ้นเคย เช่น ขวดนม ของเล่นได้ อย่างน้อย 2 อย่าง เช่น "ไปหิบบนกระจับปิ้งมาให้แม่"			<ul style="list-style-type: none"> - ฝึกให้เด็กทำตามคำสั่งบ่อย ๆ และชมเชยเมื่อเด็กทำได้ ขณะพูดกับเด็กควรมองหน้าและสบตาเด็ก
51 แสดงอาการร่าเริง ยิ้ม หัวเราะบ่อย ๆ	สังเกตเด็กในเวลาที่มีอารมณ์ดี			<ul style="list-style-type: none"> - เล่นกับเด็ก - พยายามไม่ขัดใจเด็กในสิ่งที่เด็กต้องการ - ไม่ขู่หรือหลอกให้กลัวอย่างไม่มีเหตุผล

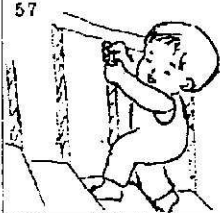

ความสามารถ/พฤติกรรม	วิธีการ	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ข้อเสนอแนะ
52 ช่วยทำงานบ้านง่าย ๆ	ชักชวนให้เด็กช่วยทำงานง่าย ๆ เท่าที่เด็กจะสามารถทำได้			- เปิดโอกาสให้เด็กอยู่ใกล้และช่วยทำงาน เช่น หีบผักใส่จาน หีบผ้าใส่ตะกร้า เพื่อฝึกความมีน้ำใจและชมเชยเมื่อเด็กทำ
53 รู้จักขอและให้ของแก่ผู้อื่น	สังเกตเมื่อเวลาเด็กต้องการสิ่งของและเมื่อผู้ใหญ่ขอยกของจากเด็ก			- สอนให้เด็กรู้จักขอในสิ่งที่ต้องการโดยไม่หยิบเอาเอง เปิดโอกาสให้เล่นกับเด็กอื่นบ่อย ๆ
54 ไม่กลัวคนแปลกหน้า	สังเกตกิริยาของเด็กเมื่อพบคนแปลกหน้า			- ให้โอกาสเด็กได้พบและเล่นกับเด็กและบุคคลอื่นบ่อย ๆ
55 รู้จักฟังและหยุดเมื่อแม่ห้าม	สังเกตกิริยาของเด็กเมื่อถูกห้ามไม่ให้ทำ			- ห้ามในสิ่งที่อันตรายต่อเด็กและให้เล่นสิ่งอื่นแทน เช่น “อย่าเข้าใกล้เตาไฟ มาเล่นของเล่นที่นี้ดีกว่า”
56 รู้จักเลือกของเล่นที่ชอบ	สังเกตเด็กเวลาเล่นของเล่นต่าง ๆ			- เปิดโอกาสให้เด็กเลือกของเล่นและได้เล่นสิ่งที่ไม่เป็นอันตรายได้ตามใจชอบ

แบบสังเกตพัฒนาการ

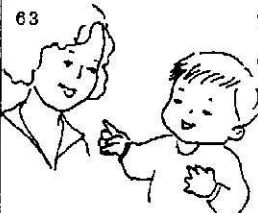
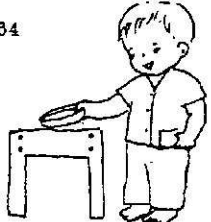

แบบสังเกตที่ 8 (อายุ 1 ปี 8 เดือน - 2 ปี)

ชื่อ.....บันทึกครั้งที่ 1 อายุ.....ครั้งที่ 2 อายุ.....

แบบสังเกตนี้ควรใช้ครั้งที่ 1 เมื่อเด็กอายุประมาณ 1 ปี 7 เดือน และครั้งที่ 2 เมื่อเด็กอายุประมาณ 1 ปี 10 เดือน

ความสามารถ/พฤติกรรม	วิธีการ	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ข้อเสนอแนะ
57 	ขึ้นบันไดเองโดยจับลูกกรงราวบันไดหรือเกาะขึ้นบันได	สังเกตเมื่อเด็กขึ้นบันไดหรือให้เด็กลองทำดู		- ให้โอกาสเด็กฝึก โดยมีผู้ใหญ่อยู่ใกล้ ๆ คอยระวังไม่ให้ตกลงบันได
58 	วิ่งได้เอง	สังเกตเมื่อเด็กวิ่ง		- ให้เด็กได้มีโอกาสวิ่งเล่นบ้าง
59 	เตะลูกบอลได้	ให้เด็กเตะลูกบอลโดยมือไม่เกาะจับสิ่งใดและเตะลูกบอลได้ถูก		- ถ้าไม่มีลูกบอลอาจใช้กระดาษขยำ หรือม้วนผ้าเป็นก้อนแทน และให้กำลังใจเมื่อเด็กทำได้
60 	กระโดดสองเท้า	กระโดดสองเท้าให้เด็กดู และให้เด็กทำตามตัวอย่าง		- ให้เด็กได้เล่นบ่อย ๆ เช่น เล่นกระโดดท่ากระต่าย
61 	ชีดเขียนเป็นเส้นขู่ ๆ ได้เอง	ให้เด็กใช้นิ้วหรือกิ่งไม้ขีดเขียนบนพื้นทรายหรือใช้ดินสอหรือสีเทียนขีดเล่นบนกระดาษ		- ให้โอกาสเด็กฝึกขีดเขียนเล่นบ่อย ๆ

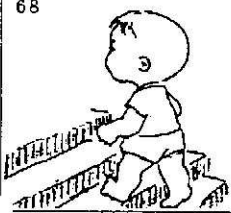

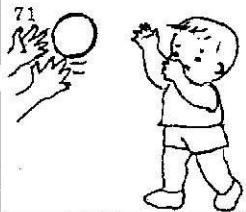

ความสามารถ/พฤติกรรม	วิธีการ	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ข้อเสนอแนะ
62 วางของเล่นหรือของซ้อนกันได้	สังเกตการเล่นวางสิ่งของต่าง ๆ เช่น แท่งไม้ ก้อนกระดาษ ก้อนเทพ หนังสือ ให้เด็กวางซ้อนกันได้อย่างน้อย 4 - 5 ชั้น			<ul style="list-style-type: none"> - เล่นซ้อนสิ่งของกับเด็ก - ให้เด็กช่วยเก็บของซ้อนกันและชมเชยเมื่อเด็กทำได้
63 พูดประโยคที่มีคำ 2-3 คำได้	สังเกตเวลาเด็กพูดคุยกับผู้ใหญ่ หรือ ให้เด็กตอบคำถามเช่น "ทำอะไร" "จะไปไหน" "เอาอะไร" และเด็กควรตอบเป็นประโยคที่มีคำอย่างน้อย 2 คำได้ 2 ประโยค			<ul style="list-style-type: none"> - พูดคุยกับเด็กเป็นประโยค เช่น "พ่อไปทำงาน" "วิวกินหญ้า" "แม่พาอุกไปเที่ยว"
64 เข้าใจคำ "บน - ต่ำ"	ให้เด็กทำตามคำสั่ง เช่น "เอาจานไปวางบนโต๊ะ" เป็นต้น			<ul style="list-style-type: none"> - ให้เด็กช่วยทำในสิ่งที่ผู้ใหญ่บอกและชมเชยเมื่อเด็กทำ
65 เลียนเสียงต่าง ๆ ในสภาพแวดล้อม เช่น วัวร้อง สุนัขเห่า เสียงรถยนต์	สังเกตและถามให้เด็กตอบ เช่น "วัวร้องอย่างไร"			<ul style="list-style-type: none"> - ชักชวนให้เด็กฟังและเลียนเสียงต่าง ๆ ในสภาพแวดล้อม
66 พูดออกถึงความต้องการ	สังเกตว่าเด็กบอกความต้องการโดยใช้คำพูดได้			<ul style="list-style-type: none"> - ถามว่าเด็กต้องการหรือจะเอาอะไรและกระตุ้นให้เด็กพูดแทนการแสดงออกด้วยท่าทาง
67 ช่วยตัวเองและให้ความร่วมมือในเรื่องต่อไปนี้ <ul style="list-style-type: none"> - ใส่เสื้อผ้า - รับประทานอาหาร 	สังเกตการแต่งตัวและรับประทานอาหาร			<ul style="list-style-type: none"> - ควรให้เด็กพยายามช่วยตัวเองโดยคอยช่วยอยู่ใกล้ ๆ และชมเชยเมื่อเด็กให้ความร่วมมือ.

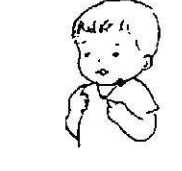

แบบสังเกตพัฒนาการ

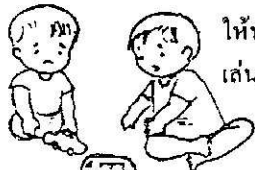
แบบสังเกตที่ ๑ (อายุ 2 - 3 ปี)

ชื่อ.....บันทึกครั้งที่ 1 อายุ.....ครั้งที่ 2 อายุ.....

แบบสังเกตนี้ควรใช้ครั้งที่ 1 เมื่อเด็กอายุประมาณ 2 ปี 6 เดือน และครั้งที่ 2 เมื่อเด็กอายุประมาณ 2 ปี 10 เดือน

ความสามารถ/พฤติกรรม	วิธีการ	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ข้อเสนอแนะ	
68 	ก้าวขึ้นบันไดสลับท้ำได้	ให้เด็กขึ้นบันไดด้วยตัวเองผู้ใหญ่ไม่อุ้มและก้าวขึ้นทีละก้าวอย่างน้อย 3 ขั้น			- ชวนให้เด็กขึ้นบันไดบ่อย ๆ เพื่อฝึกการทรงตัวและการเคลื่อนไหว
69 	ยืนขาเดียวได้	ให้เด็กยืนขาเดียวด้วยตนเอง ช่วงขณะหนึ่งถ้าจำเป็นผู้ใหญ่อาจยื่นมือให้ดู			- ชักชวนให้เด็กยืนขาเดียวเพื่อฝึกการทรงตัว
70 	โยนลูกบอลให้ผู้อื่นรับได้	ยืนห่างจากเด็กประมาณ 2 สอก ส่งให้เด็กโยนลูกบอลมาถึงผู้อื่นรับได้อย่างน้อย 3 ครั้ง			- ให้เด็กเล่นโยนลูกบอล ถ้าไม่มีลูกบอลให้ใช้ผ้าพันเป็นก้อนกลม ๆ หรือเศษกระดาษขยำเป็นก้อน เพื่อฝึกกล้ามเนื้อและประสาทสัมผัสระหว่างมือกับตา
71 	รับลูกบอลโดยใช้อุ้งมือและแขน	ยืนห่างจากเด็กประมาณ 2 สอก โยนลูกบอลให้เด็กรับแล้วสังเกตลักษณะการรับลูกบอลของเด็ก			- ให้เด็กเล่นโยนและรับลูกบอลบ่อย ๆ เพื่อฝึกกล้ามเนื้อและประสาทสัมผัสระหว่างมือกับตา
72 	ทำท่าทางเคลื่อนไหวร่างกายเมื่อได้ยินจังหวะเพลง	สังเกตการเคลื่อนไหวร่างกายของเด็กขณะที่ได้ยินเสียงเพลงหรือดนตรี			- ให้ฟังเพลงและทำท่าทางเพื่อฝึกการเคลื่อนไหวร่างกายและผ่อนคลายอารมณ์ให้ร่างกายแจ่มใส

ความสามารถ/พฤติกรรม	วิธีการ	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ข้อเสนอแนะ
73 จดเขียนเป็นวง ๆ ได้	ให้เด็กใช้นิ้วหรือกิ่งไม้ขีดเขียนบนพื้นทรายหรือใช้ดินสอหรือสีเขียนขีดเขียนบนกระดาษด้วยตนเอง โดยไม่มีผู้ใหญ่ช่วย			- ให้ออกโอกาสเด็กฝึกขีดเขียนบ่อย ๆ
74 พูดเป็นประโยคได้ไม่ใช่เป็นคำเดี่ยวโดด ๆ	สังเกตการใช้คำพูดของเด็กว่าพูดได้เป็นประโยคไม่ใช่คำเดี่ยวโดด ๆ เช่น หนูเล่นเรือบิน หนูเล่นตุ๊กตา หนูจะกินขนม			- พูดยุย ชักถามเด็กและส่งเสริมให้เด็กถามโดยตอบคำถามเด็กทุกครั้ง
75 บอกข้อจริงได้	ถามข้อเด็กและเด็กต้องตอบข้อจริง ไม่ใช่ข้อเล่นได้ถูกต้อง			- เชื่อมั่นตามข้อจริงเพื่อช่วยให้เด็กรู้จักข้อของตนเอง
76 เรียกชื่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัวได้	เมื่อถามเด็กสามารถตอบชื่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัวได้อย่างน้อย 5 อย่าง			- พูดยุยชักถามเด็กและบอกชื่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็กและชมเชยเมื่อเด็กบอกได้
77 ชี้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายได้	ให้เด็กชี้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น ตา หู ปาก จมูก หม ฯลฯ ได้ถูกต้องอย่างน้อย 5 ส่วน			- พูดยุยและถามให้เด็กชี้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ในโอกาสต่าง ๆ เช่น เวลาอาบน้ำ ดูกระจก เล่นนิทานหรือ ดูรูปภาพเพื่อฝึก การสังเกตและความจำ
78 บอกประโยชน์ของของใช้ใกล้ตัวได้	ถามเด็กว่าของใช้ใกล้ตัวเหล่านี้ใช้ทำอะไร เช่น ชาม ช้อน หวี เต้า ฯลฯ และเด็กบอกได้ถูกต้องอย่างน้อย 3 อย่าง			- ให้เล่นจับคู่ของใช้ที่เหมือนกัน เช่น หวีกับหวี ช้อนกับช้อน แล้วพูดยุยชักถามว่าของสิ่งนั้นทำอะไรได้บ้าง

ความสามารถ/พฤติกรรม	วิธีการ	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ข้อเสนอแนะ
79 เล่าเรื่องที่ท้าวหรือพบเห็นได้	สังเกตว่าเด็กสามารถเล่าสิ่งที่ทำหรือพบเห็นเป็นเรื่องเป็นราวได้หรือไม่			- พุดคุยซักถามเด็กบ่อย ๆ เพื่อฝึกภาษาและความจำ
80 ปฏิบัติตามคำสั่ง “ข้างใน - ข้างนอก” ได้	บอกให้เด็กเอาก้อนหินใส่ในกล่องและเอาออกมาข้างนอกกล่อง			- ให้เด็กช่วยงานบ้าน เช่น “หยิบเสื้อใส่ในตะกร้า” “หยิบของไว้ในตู้”
81 บอกได้ว่าอะไรเหมือนกันและไม่เหมือนกัน	ให้เด็กดูสิ่งของที่เหมือนกันและไม่เหมือนกันเช่นกางเกงกับกางเกงซ้อนกับหวี แล้วถามว่าของที่ให้ดูเหมือนกันหรือไม่			- ให้เด็กเล่นจับคู่สิ่งของต่าง ๆ และพุดคุยซักถามเด็กเพื่อฝึกการสังเกต
82 รู้ว่าอะไรเป็นของตนและจะแสดงความเป็นเจ้าของ	สังเกตการแสดงออกในขณะที่เล่นร่วมกับเพื่อน			- เด็กวัยนี้จะเริ่มรู้จักหวงของซึ่งเป็นธรรมชาติ ผู้ใหญ่ควรเข้าใจและเปิดโอกาสให้เด็กเล่นร่วมกับผู้อื่นเพื่อฝึกการแบ่งปันและมีน้ำใจ
83 เล่นร่วมกันแต่ยังไม่ยอมให้หรือแลกเปลี่ยนของเล่นกับคนอื่น	สังเกตการแสดงออกในขณะที่เล่นร่วมกับเพื่อน			- เปิดโอกาสให้เด็กเล่นร่วมกับเพื่อนบ่อย ๆ